

Handreiking aanpak asbestincidenten

werkversie 1.0

VERVALLEN

Handreiking aanpak asbestincidenten

VERVALLEN

Instituut Fysieke Veiligheid
Expertisecentrum
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.ifv.nl
info@ifv.nl
026 355 24 00

VERVALLEN

Colofon

Opdrachtgever: Instituut Fysieke Veiligheid
Titel: Handreiking aanpak asbestincidenten
Datum: 12 december 2016
Status: Werkversie (definitief)
Versie: 1.0
Auteurs: zie bijlage 5
Projectleider: Oscar Koebrugge
Vz. projectgroep: Gerard Zomer
Review: Manon Oude Wolbers
Eindverantwoordelijk: Miranda Luttik

2016, Instituut Fysieke Veiligheid

Het Instituut Fysieke Veiligheid werkt nauw samen met veiligheidsregio's aan het ontwikkelen en uitvoeren van gemeenschappelijke activiteiten op het gebied van de rampenbestrijding en crisisbeheersing. Een kerntaak van het IFV is het ontwikkelen, in stand houden en beschikbaar stellen van expertise met betrekking tot fysieke veiligheid. Alhoewel deze handreiking met veel zorg is samengesteld, aanvaarden schrijvers noch uitgever enige aansprakelijkheid voor schade ontstaan door eventuele fouten c.q. onvolkomenheden in deze handreiking.

Deze publicatie is een weergave van de stand van zaken op 12 december 2016. Om de publicatie te kunnen blijven verbeteren, starten wij direct na publicatie een evaluatietraject. Dit traject duurt tot eind 2017. Uw commentaar is dan ook van harte welkom. U kunt deze aan ons e-mailen via info@ifv.nl onder vermelding van: commentaar Handreiking aanpak asbestincidenten.

Achtergrondinformatie over asbest is te vinden in het dossier ~~asbest~~ op het Kennisplein van het IFV. Te vinden op de website: www.ifv.nl/kennisplein/asbest.

Voorwoord

Voor u ligt de Handreiking aanpak asbestincidenten. Dit is de opvolger van het Plan van aanpak asbestbrand 2006¹. De ontwikkelingen bij de publieke organisaties, inclusief de wijze waarop zij samenwerken, evenals de ervaringen en kennis over hoe om te gaan met asbestincidenten, zijn redenen geweest om deze Handreiking te ontwikkelen.

De afgelopen jaren zijn bij het vrijkomen van asbest in de omgeving - uit voorzorg door de overheid - soms verstrekkende maatregelen genomen. Ook is uit evaluaties van asbestincidenten het belang van tijdige en zorgvuldige communicatie gebleken. Het vrijkomen van de kankerverwekkende stof asbest leidt anders tot onnodige onrust bij omwonenden. Crisis- en risicocommunicatie in relatie tot asbestincidenten krijgt daarom specifieke aandacht in deze handreiking. Het vrijkomen van asbest in de omgeving kan niet alleen het gevolg zijn van een brand, maar ook bij andere typen van incidenten kan asbest vrijkomen. Deze handreiking is daarom ook van toepassing op andere asbestincidenten dan alleen een asbestbrand.

Mede door deze bovengenoemde ervaringen, inzichten en bevindingen bestaat er met name bij de publieke hulpverleningsdiensten onverminderd behoefte aan een richtinggevend document dat de basis vormt voor het gezamenlijk optreden bij asbestincidenten. Een geadviseerde aanpak die bijdraagt aan de duidelijke positionering van publieke en private partijen met als beoogd resultaat besluiten die weloverwogen zijn en die bij het feitelijke risico passen. Besluiten die ook rekening houden met de risicobeleving van burgers.

Bij asbestincidenten verdienen bestuurlijke aspecten speciale aandacht, aangezien asbestincidenten niet alledaags zijn, snel onrust (kunnen) veroorzaken en verstrekkende gevolgen kunnen hebben (maatschappelijk en bestuurlijk), indien niet adequaat en deskundig wordt gehandeld. Daarom is separaat een bestuurlijke oplegger opgesteld. In deze oplegger zijn naast bestuurlijke ~~v~~alkuilen ook een aantal randvoorwaarden inclusief aanbevelingen opgenomen, waaraan voldaan moet worden om asbestincidenten succesvol te kunnen aanpakken.

Tot slot dank ik alle betrokken personen en organisaties voor de grote betrokkenheid en gezamenlijke inspanning die heeft geleid tot deze Handreiking aanpak asbestincidenten.

Arnhem, 12 december 2016

L.C. Zaal MPM
Algemeen directeur

¹ Plan van het toenmalig ministerie van VROM, gebaseerd op Overheidsoptreden bij bijzondere milieumstandigheden 1996q

Inhoud

Voorwoord.....	4
Deel I Hoofddocument.....	7
1 Inleiding.....	8
1.1 Doel en afbakening.....	8
1.2 Doelgroep.....	9
1.3 Opbouw van de handreiking.....	9
2 Aanpak asbestincidenten.....	10
2.1 Kenmerken van asbestincidenten.....	10
2.2 Fasering en categorieën van asbestincidenten.....	11
2.3 Uitgangspunten.....	12
2.4 Asbestincident buitenq.....	14
2.4.1 Schema asbestincident buitenq.....	14
2.4.2 Toelichting schema asbestincident buitenq.....	15
2.5 Asbestincident binnenq.....	18
2.5.1 Schema asbestincident binnenq.....	18
2.5.2 Toelichting schema asbestincident binnenq.....	19
2.6 Herstelfaseqasbestincident.....	22
2.6.1 Schema herstelfaseqasbestincident.....	22
2.6.2 Toelichting schema herstelfaseqasbestincident.....	23
2.6.3 Evaluatie.....	26
Deel II Achtergrond.....	27
1 Bepalen verspreidings-/ saneringsgebied bij asbestincidenten.....	28
1.1 Inleiding.....	28
1.2 Brand.....	28
1.2.1 Inventarisatie van het verontreinigde gebied.....	29
1.2.2 Het brongebied/brandhaard.....	30
1.2.3 Sanering en eindcontrole conform NEN 2990.....	30
1.3 Explosie.....	31
1.3.1 Explosie waarbij asbestcement is verspreid.....	31
1.3.2 Explosie waarbij niet-hechtgebonden asbest is verspreid.....	32
1.4 Instorting.....	32
1.5 Andere incidenten waarbij asbest wordt verspreid.....	33
2 Betrokken partijen.....	34
2.1 Overheid en hulpverleningsdiensten.....	34
2.1.1 Toelichting.....	35
2.2 Derden.....	38
2.2.1 Toelichting.....	38
3 Crisis- en risicocommunicatie.....	40
3.1 Aanbevelingen crisiscommunicatie.....	40
3.2 Crisiscommunicatie.....	41
3.2.1 Juiste, volledige en snelle informatievoorziening.....	42

3.2.2	Risicobeleving	42
3.2.3	Concrete en eenduidige communicatie	43
3.3	Risicocommunicatie.....	44
Bijlage 1: Voorbeeldbrieven		46
	Categorie I: Asbestincident binnenq.....	46
	Categorie II: Asbestincident binnenq.....	47
	Categorie III: Asbestincident buitenq voorbeeld 1.....	48
	Categorie III: Asbestincident buitenq voorbeeld 2 (asbest bij brand).....	50
Bijlage 2: Wettelijk kader		52
Bijlage 3: Afkortingen en begrippen.....		55
Bijlage 4: Referenties.....		59
	Literatuur bij deel II, hoofdstuk 3, Risico- en crisiscommunicatie	59
	Websites	61
	Wet en regelgeving	61
Bijlage 5: Projectgroep		62

Deel I

Hoofddocument

VERVALLEN

1 Inleiding

1.1 Doel en afbakening

De Handreiking aanpak asbestincidenten biedt een multidisciplinair en operationeel georiënteerd handelingskader aan publieke hulpverleningsdiensten en andere betrokken overheidsorganisaties, voor het gezamenlijk handelen bij asbestincidenten. Ervaring leert dat niet alleen branden waarbij asbest vrijkomt, maar ook andersoortige asbestincidenten veel commotie kunnen veroorzaken. Het onverminderde belang van multidisciplinaire afstemming en de noodzakelijke aandacht voor risico- en crisiscommunicatie maken dat deze handreiking het volgende wil bereiken:

- > het bevorderen van een landelijk uniforme aanpak van asbestincidenten (Unité de doctrine door publieke hulpverleningsdiensten)
- > het op volgorde van prioriteit treffen van noodzakelijke, effectieve en efficiënte maatregelen
- > integrale en eenduidige adviezen, op basis waarvan het bevoegd gezag afgewogen besluiten kan nemen
- > feitelijke en tijdige communicatie over de gezondheidsrisico's en de getroffen beheersmaatregelen.

Onder asbestincidenten worden in deze handreiking situaties verstaan waarbij asbest wordt aangetroffen en waarbij de gezamenlijke inzet van hulpdiensten, gemeente en andere organisaties vereist kunnen zijn, om verspreiding van en blootstelling aan asbest te voorkomen en/of te beperken. Vaak zullen asbestvondsten kleine incidenten zijn, die op reguliere basis afgehandeld kunnen worden door het bevoegd gezag (gemeente of Omgevingsdienst/Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)), al dan niet met advies van de GGD. Asbestvondsten worden echter ook gemeld via het landelijke servicenummer van de politie (0900-8844) of via het noodnummer van de Gemeenschappelijke Meldkamer, GMK (112). Deze handreiking gaat primair uit van asbestvondsten die via de meldkamer lopen.

In veel gevallen zal een asbestvondst betrekking hebben op een gebouw², denk aan brand onder een dak waar golfplaten met asbest op liggen, maar ook in treinen, schepen, trams en in mindere mate bussen is asbest verwerkt.

Daarnaast kan asbest bijvoorbeeld voorkomen in:

- > kassen (o.a. asbesthoudende kit en de technische installaties)
- > industriële (proces)industrie
- > bouwkundige onderdelen als standleidingen, riolering, fundering, dakbeschot, doorvoeringen en als brandwering aangebrachte spuitasbest.

De inhoud van deze handreiking sluit zo goed mogelijk aan bij operationele (monodisciplinaire) werkprocessen van de betrokken partijen. De beschrijving van die werkprocessen is geen onderdeel van deze handreiking. Hiervoor wordt met betrekking tot de hulpverleningsdiensten verwezen naar:

- > [Brancherichtlijn Brandweeroptreden bij asbestincidenten](#) (Brandweer Nederland, 2016)
- > [GGD-richtlijn medische milieukunde](#) (RIVM 2014)

² Deze handreiking volgt de definitie van Bouwwerken zoals bedoeld in het Bouwbesluit 2012. Soms wordt ook de term: gebouw, inrichting of object gebruikt in de tekst. Daar waar over de directe omgeving rondom een bouwwerk wordt gesproken, het erf, daar wordt de definitie gevolgd als bedoeld in bijlage II bij het Besluit omgevingsrecht.

1.2 Doelgroep

De Handreiking aanpak asbestincidenten is bestemd voor de (operationele functionarissen van de) publieke hulpverleningsdiensten en andere overheidsorganisaties die een directe rol hebben bij de bestrijding van een asbestincident. In hoofdstuk 2 van deel II (Achtergrond) worden de belangrijkste rollen, taken en verantwoordelijkheden van deze organisaties bij een asbestincident toegelicht. Ook worden daar overige partijen, die bij asbestincidenten betrokken kunnen zijn, kort beschreven.

1.3 Opbouw van de handreiking

De Handreiking aanpak asbestincidenten bestaat uit twee delen:

Deel I: Hoofddocument

Deel II: Achtergrond.

Deel I is het operationele deel van de handreiking. Na een korte inleiding volgt in hoofdstuk 2 de kern van de handreiking: de beschrijving van de multidisciplinaire aanpak van asbestincidenten. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen asbestincidenten buiten (buiten een gebouw, inrichting of object) en asbestincidenten binnen (asbestverspreiding binnen een bouwwerk). In deze zogenaemde acute fasen wordt de verspreiding van en blootstelling aan asbest vastgesteld en worden maatregelen getroffen om verdere verspreiding of blootstelling te voorkomen. De acute fase wordt altijd opgevolgd door een herstelfase. Na overdracht van informatie uit de acute fase werkt het bevoegd gezag samen om het asbest op te ruimen en waar nodig nazorg te verlenen. Zowel de acute fasen als de herstelfase zijn weergegeven in drie schema's, die elk voorzien zijn van een toelichting.

Deel II bevat achtergrondinformatie over een aantal essentiële aspecten van de aanpak van asbestincidenten. Hoofdstuk 1 behandelt verschillende typen asbestincidenten die in deze handreiking onderscheiden worden, hun verspreidingskarakteristieken en de wijze waarop het verspreidingsgebied wordt bepaald. In hoofdstuk 2 wordt een overzicht gegeven van de bij een asbestincident betrokken partijen en hun taken. Omdat zowel crisis- als risicocommunicatie een belangrijk aspect zijn bij de aanpak en afhandeling van een asbestincident, wordt in hoofdstuk 3 expliciet aandacht aan dit onderwerp besteed.

Verder bevat deel II een aantal bijlagen. In bijlage 1 zijn, aansluitend op hoofdstuk 3, enkele voorbeeldbrieven opgenomen. Bijlage 2 beschrijft het wettelijk kader. In bijlage 3 worden relevante afkortingen en begrippen gedefinieerd. In bijlage 4 zijn referenties voor geraadpleegde en relevante bronnen opgenomen, alsmede links naar websites voor meer informatie.

Deze handreiking is gerealiseerd door een projectgroep waarin de bij de aanpak van een asbestincident structureel - betrokken overheidsorganisaties vertegenwoordigd zijn. De vertegenwoordigers worden genoemd in bijlage 5.

2 Aanpak asbestincidenten

2.1 Kenmerken van asbestincidenten

De Handreiking aanpak asbestincidenten heeft betrekking op alle typen incidenten waarbij onverwacht asbest aangetroffen kan worden. In deze handreiking worden onder asbest-incidenten verschillende typen verstaan, zoals: brand, explosie (al dan niet in combinatie met brand), instorting en overige incidenten zoals onoordeelkundige bewerking of sloop, illegale stort en storm- en/of hagelschade. Deze incidenttypen worden toegelicht in hoofdstuk 1 van deel II.

Nadere (achtergrond-)informatie over de verschillende soorten asbest, de fysische eigenschappen en de mogelijke effecten op de gezondheid is onder andere te vinden in:³

- > Plan van aanpak asbestbrand (VROM-Inspectie, 2006)
- > Het vrijkomen van asbest bij brand (TNO, 1995)
- > GGD-Richtlijn medische milieukunde (RIVM, 2014)
- > Brandweeroptreden bij asbestincidenten. Brancherichtlijn en publicatie (Brandweer Nederland & Brandweeracademie IFV, 2016).

De hieronder genoemde aspecten van incidenten met asbest zijn hier het vermelden waard:

- > **Wetgeving.** Het wettelijk kader voor de aanpak van asbestincidenten omvat naast specifieke asbestwetgeving (Asbestverwijderingsbesluit 2005) ook wetgeving voor bescherming van mens en milieu tegen eventuele schadelijke gevolgen van de blootstelling aan asbest. Zie deel II, bijlage 2 voor een toelichting op wet- en regelgeving.
- > **Specifieke deskundigheid.** Bij een asbestincident is het noodzakelijk om, naast asbestdeskundigheid bij de overheidsdiensten, ook specifieke asbestdeskundigheid van private partijen in te schakelen. Bijvoorbeeld:
 - een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf (SC-530)
 - een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf (SC-540)
 - een inventariseerder (SC-560): dit is een persoon die in naam/met een bedrijfscertificaat bevoegd is om uitspraken te doen over asbest
 - een asbestdeskundige, ADK (SC-570). De SC-570 gaat specifiek in, en heeft leerdoelen gericht op, de aanpak van asbestincidenten en plan van aanpak bij asbestbranden.
 - een geaccrediteerd laboratorium/onderzoeksbureau om vast te stellen of bij een incident daadwerkelijk asbest is vrijgekomen en om welke soort asbest het gaat.
- > **Gezondheidsrisico en maatschappelijke onrust.** Bij een asbestincident is het belangrijk om zo snel mogelijk betrouwbare informatie aan betrokkenen (omwonenden), algemeen publiek en de pers te verstrekken. Dit betreft informatie over het incident zelf, de gezondheidsrisico's van asbest en de maatregelen die getroffen worden om ongewenste blootstelling te voorkomen. Verspreiding van, en mogelijke blootstelling aan,

³ Zie bijlage 4 voor de volledige referenties en links naar de betreffende documenten.

een kankerverwekkende stof als asbest kan tot vragen en ongerustheid onder de bevolking leiden. Dit kan nog versterkt worden door de media-aandacht die een asbestincident vaak krijgt. Er kan zo een verschil bestaan tussen het gezondheidsrisico volgens deskundigen en het gezondheidsrisico dat burgers ervaren. Zie hoofdstuk 3 van deel II voor crisis- en risicocommunicatie.

- > **Kosten.** De kosten van het opruimen van asbesthoudend materiaal (en andere kosten die samenhangen met gevolgschade) kunnen hoog oplopen. Het bevoegd gezag beschikt over wettelijke mogelijkheden om een partij aansprakelijk te stellen, maar het is niet altijd direct duidelijk of die partij solvabel en/of verzekerd is, en dus kan (of wil) betalen. De gemeente kan hier dwingend in optreden door bijvoorbeeld een last onder bestuursdwang op te leggen. Dit kan echter aanleiding zijn tot een juridisch conflict en dit kan tevens een complicerende factor zijn bij de afhandeling van het incident wanneer spoed is geboden (om verdere verspreiding van asbest en maatschappelijke onrust te voorkomen).

2.2 Fasering en categorieën van asbestincidenten

Voordat het onderscheid in fasen en categorieën wordt toegelicht, is het van fundamenteel belang te vermelden dat er bij een vermoeden van asbest zo spoedig mogelijk afstemming is tussen deskundigen van de overheid. Dat kan een Adviseur Gevaarlijke Stoffen (AGS) en/of een Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen (GAGS) zijn die zo spoedig mogelijk in contact komt met een piketmedewerker van de gemeente of de Omgevingsdienst/RUD.

In de aanpak van asbestincidenten worden twee fasen onderscheiden:

- > **De acute fase**, waarin (dreigende) verspreiding van asbest wordt vermoed⁴. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen verspreiding van asbest binnen een gebouw/object (asbestincident binnen) en een verspreiding van asbest buiten een gebouw/object (asbestincident buiten). De acute fase vraagt vaak om directe maatregelen, om de (dreigende) verspreiding te stoppen en te beperken. De criteria voor inzet van de hulpdiensten staan in de schema's en de bijbehorende toelichting.
- > **De herstelfase.** Na overdracht van de incidentinformatie aan het einde van de acute fase, zal het bevoegd gezag het initiatief nemen om het asbest te laten opruimen. De afhandeling in de herstelfase valt binnen de reguliere werkprocessen. Dat de herstelfase in deze handreiking in een apart schema is weergegeven, betekent zeker niet dat de overdracht van de acute fase naar de herstelfase een strikte scheiding is in het proces. Vaak zal het bevoegd gezag al in de acute fase acties ondernemen om de noodzakelijke werkprocessen van de herstelfase tijdig te kunnen te starten. Naast de organisatie van opruimwerkzaamheden speelt communicatie een belangrijke rol in de herstelfase.

> Een onderverdeling in binnen en buiten en drie categorieën.

De schema's binnen en buiten beschrijven een aanpak die geldt voor situaties waarin een melding via de gemeenschappelijke meldkamer van de hulpdiensten (GMK) binnenkomt. Van belang is dat zo snel mogelijk na de eerste melding duidelijk wordt of het een binnen of

⁴ Hier wordt bewust het woord vermoeden genoemd, omdat de daadwerkelijke vaststelling wordt gedaan aan de hand van een monsteranalyse uitgevoerd door een geaccrediteerd laboratorium. Het monster wordt aangeleverd door een DIA of ADK-er.

een buitenincident betreft en in welke categorie het incident valt. Bij een melding die via 112 binnen komt, heeft de centralist dus een belangrijke rol, omdat hij/zij bepaalt of een melding via de piketmedewerker van het bevoegd gezag terecht komt in het reguliere werkproces van de gemeente of Omgevingsdienst/RUD, of dat (ook) de hulpdiensten (brandweer, politie en GHOR) gealarmeerd worden en uitrukken.

Asbestincidenten worden ingedeeld in categorieën (I, II en III) op basis van het aantal mogelijk aan asbest blootgestelde personen. De aanwezigheid van mensen is bepalend voor de categorie-indeling. Dit neemt niet weg dat de zorg voor dieren voor de betrokken organisaties ook een aandachtspunt zal zijn. De categorie-indeling dient om onderscheid te maken tussen asbestvondsten die afgehandeld kunnen worden in het reguliere werkproces en asbestincidenten waar ook de acute inzet van de hulpdiensten nodig is om de gevaren van de vrijgekomen asbest te beheersen.

We onderscheiden:

- **Categorie I:** vondsten die kunnen wachten op reguliere afhandeling in kantoor tijd (bijvoorbeeld bij asbestincidenten binnen op bouwwerk-niet-in-gebruik/geen mensen aanwezig).
- **Categorie II:** indien de aanwezigheid van mensen aannemelijk is
- **Categorie III:** asbestincidenten waar zeker mensen bij aanwezig zijn of waren en waar de situatie om een acute beoordeling van hulpdienst(en) en/of specialisten vraagt.

Onderscheid van de aanpak van asbestincidenten in binnen en buiten heeft tot doel de afhandeling van een asbestvondst zo snel mogelijk via de reguliere weg (bevoegd gezag; gemeente en/of Omgevingsdienst/RUD) te laten verlopen en niet onnodig op te schalen. Dit betekent alarmering van de piketmedewerker van het bevoegd gezag en afhandeling in het reguliere werkproces van het bevoegd gezag.

Het bevoegd gezag is in beginsel de gemeente, maar soms ook de provincie of een ministerie. Vaak zijn bevoegdheden van het bevoegd gezag gemandateerd aan de Omgevingsdienst/RUD⁵. In de volgende paragrafen (schema's en bijbehorende toelichtingen) worden deze samengevat onder de noemer bevoegd gezag

2.3 Uitgangspunten

> **Rol voor de centralist.**

Het vermoeden van asbest zal in de regel worden gemeld door een professionele hulpverlener (vaak brandweer) bij de afhandeling van een incident (bijvoorbeeld brand). Het is echter ook mogelijk dat een niet-hulpverlener een vermoeden van asbest doorgeeft. Een melder weet vaak niet welk nummer hij moet bellen. Als men dan het noodnummer 112 belt, is het aan de centralist van de GMK om middels enkele vragen in te schatten aan wie de melding doorgegeven moet worden. Bijvoorbeeld met vragen als:

1. Waarom denkt de melder dat het asbest is?
2. Waar heeft de melder het vermoedelijke asbest gevonden (binnen of buiten)?
3. Wat is de aard van de omgeving?
4. Zijn er (nog) andere mensen (en/of dieren) aanwezig?

⁵ Omdat nog niet alle gemeenten die bevoegdheid hebben belegd bij een omgevingsdienst of RUD, wordt ook hier de gemeente steeds expliciet genoemd. Met een aanpassing van het Besluit omgevingsrecht per 1 januari 2017 wordt geregeld dat de wettelijke taken aangaande asbesttoetsen en toezicht horen bij de RUD/OD).

Als de indruk ontstaat dat er geen acute bedreiging is voor mens en dier, zal de centralist de melding doorgeven aan de piketmedewerker van de Omgevingsdienst/RUD. Daarnaast geldt ook altijd, dat bij vermoeden (van de melder of de centralist) van een strafbaar feit ook direct de (milieu)politie en/of andere opsporingsdiensten betrokken moeten worden. Ter plaatse zullen betrokken partijen dan met elkaar de noodzakelijke maatregelen om nader onderzoek te kunnen doen, afstemmen.

> **Generiek en multidisciplinair**

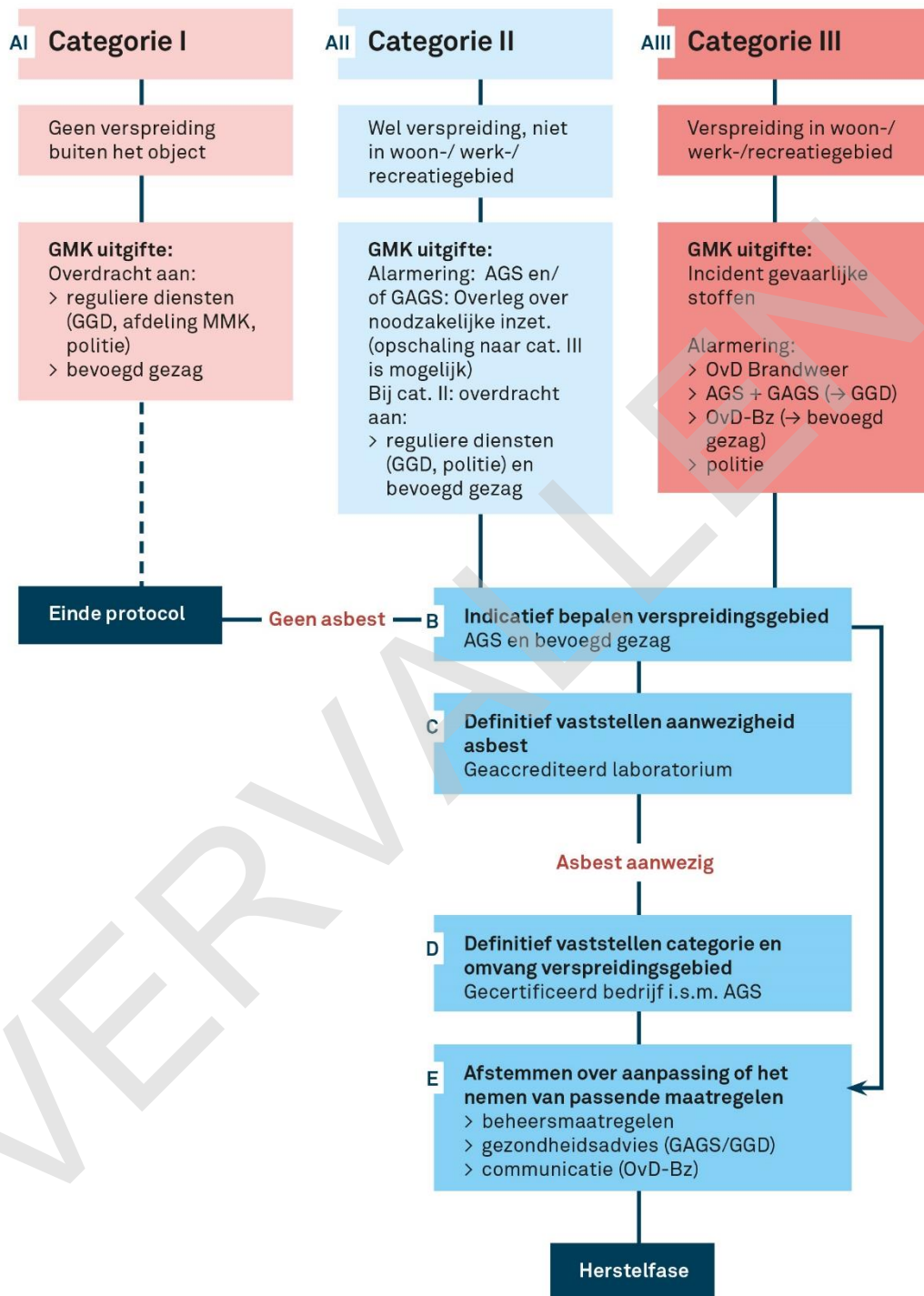
De aanpak asbestincidenten beschrijft generiek het multidisciplinair proces. Generiek in die zin, dat algemeen (lees: landelijk) geldende afspraken opgenomen zijn in dit document. Onderwerpen die nog onvoldoende eenduidig zijn afgesproken, worden pas opgenomen in deze handreiking als er consensus is.

De inhoud van deze handreiking beperkt zich tot taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden die relevant zijn voor de multidisciplinaire samenwerking. sluit zo goed mogelijk aan bij operationele (monodisciplinaire) werkprocessen van de betrokken partijen. In de verschillende processtappen (in de schemas en bijbehorende toelichtingen) worden de partijen die primair aan zet zijn, benoemd. Het advies is om, op basis van deze generieke aanpak en de beschikbare monodisciplinaire plannen en procedures, in de veiligheidsregio afspraken te maken over aanpak en taakverdeling tussen alle betrokken partijen.

In paragraaf 2.4 tot en met 2.6 wordt de aanpak van asbestincidenten in drie schemas weergegeven: buitenq binnenq herstelfaseq In deze schemas is opgenomen hoe, bij voorkeur opeenvolgend en soms parallel, en door welke functionaris/overheidspartij wordt gehandeld.

2.4 Asbestincident buiten

2.4.1 Schema asbestincident buiten

2.4.2 Toelichting schema asbestincident IbuitenD

A

De GMK ontvangt een incidentmelding waarbij mogelijk asbest betrokken is. Omdat nog niet alle diensten 24/7 bereikbaar en beschikbaar zijn via piket, is het aan de centralist om op basis van het tijdstip van de dag een inschatting te maken van wie het best geïnformeerd dan wel gealarmeerd moet worden. Dat kan dus een piketmedewerker van de gemeente zijn, maar ook een asbestdeskundige van een Omgevingsdienst/RUD die middels een piket 24/7 bereikbaar is. Daar waar dus alarmering van het bevoegd gezag genoemd wordt, kan dit afhankelijk van regionale omstandigheden dus ook betekenen dat de Omgevingsdienst/RUD in alle gevallen gealarmeerd wordt.

A I

Categorie I: Geen verspreiding van asbest buiten het bouwwerk

In dit geval is er geen sprake van een spoedeisend incident. De GMK geeft de melding door aan het bevoegd gezag (veel Omgevingsdiensten/RUD hebben al een piketregeling voor asbestdeskundigen), de afdeling MMK van de GGD en eventueel de (milieu)politie. Het incident wordt vervolgens afgehandeld volgens de reguliere werkprocessen. Het schema hoeft verder niet gevolgd te worden.

A II

Categorie II: Verspreiding, niet in woon-/ werk-/recreatiegebied

Er is een sterk vermoeden van de verspreiding van asbest buiten het bouwwerk, maar niet naar een woon-/ werk-/recreatiegebied waar mensen zijn te verwachten. Hiermee valt de afhandeling van het incident per definitie onder regie en verantwoordelijkheid van de gemeente. Behalve het bevoegd gezag alarmeert de GMK ook de AGS en/of de GAGS. Afhankelijk van het tijdstip waarop een melding wordt gedaan, kantooruren of daarbuiten, zal in overleg tussen bevoegd gezag, AGS en/of GAGS een adequate respons worden ingezet. Tijdens kantooruren zullen incidenten van categorie II eerder naar de reguliere diensten (cat. I) worden overgedragen. Ook kan het zijn dat opschaling plaatsvindt naar categorie III.

A III

Categorie III: Verspreiding in woon-/ werk-/recreatiegebied

Er is een sterk vermoeden van verspreiding van asbest naar locaties waar veel mensen aanwezig zijn. Voor de centralist is het van belang om van de melder te horen of het verspreidingsgebied een woon-, werk- en/of recreatiefunctie heeft. Bijvoorbeeld een woonwijk of een camping. Het incident wordt gekwalificeerd als ⁶ incidentbestrijding gevaarlijke stoffen (IBGS). Het is hierbij cruciaal om in een vroegtijdig stadium multidisciplinaire afstemming te organiseren. Afhankelijk van het tijdstip waarop een melding wordt gedaan, overdag, nacht of weekend, zal in overleg tussen bevoegd gezag, AGS en GAGS een adequate respons worden ingezet.

NB: Bij categorie II- en III-incidenten is het mogelijk dat de oorzaak van de verspreiding van asbest aanleiding is voor optreden van brandweer en/of politie. Bijvoorbeeld bij brand, explosie, instorting of storm. Een in het meldkamersysteem geregistreerd incident (bijvoorbeeld gebouwbrand) kan niet zomaar gewijzigd worden. Voor de eenheden en functionarissen betekent de kwalificatie ⁶ incident gevaarlijke stoffen dat het incident vanaf dat moment procedureel als zodanig wordt afgehandeld.

⁶ De Brandweer gebruikt de term: Incidentbestrijding Gevaarlijke Stoffen (IBGS).

B**Indicatief bepalen verspreidingsgebied**

De AGS zal ter plaatse en in samenspraak met het bevoegd gezag het verspreidingsgebied **indicatief** vaststellen. De beoordeling van de eventuele gezondheidsrisico's is aan de GGD, afdeling MMK en GAGS (niet aan de AGS). Vooruitlopend op de resultaten van C en D denken de AGS en GAGS reeds na over de eventueel te nemen maatregelen en brengen zij de daarvoor benodigde functionarissen in stelling.

C**Definitief vaststellen aanwezigheid asbest door geaccrediteerd laboratorium**

Een geaccrediteerd laboratorium stelt **definitief** vast of asbest aanwezig is. Dit moet zo snel mogelijk plaatsvinden binnen de - situationeel afhankelijke - termijn die het bevoegd gezag daarvoor nodig acht. De definitieve vaststelling kan enige tijd in beslag nemen als het vermoedelijke asbest niet ter plaatse beoordeeld kan worden. De daadwerkelijke vaststelling wordt gedaan aan de hand van een monster-analyse uitgevoerd door een geaccrediteerd laboratorium. Het monster wordt aangeleverd door een DIA of ADK-er. Pas nadat een inventarisatierapport is opgesteld door een SC-540 gecertificeerde asbestinventarisatiebedrijf kan het asbest worden verwijderd door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf.

Als verder uit het onderzoek blijkt dat er asbest is vrijgekomen en welke soort asbest is vrijgekomen, is de beoordeling van de gezondheidsrisico's vervolgens aan de GGD, afdeling Medische Milieukunde (MMK) of GAGS. Niet aan de AGS, het geaccrediteerde laboratorium of het bevoegd gezag. Als blijkt dat er geen asbest is vrijgekomen, dan wordt het incident verder niet als asbestincident afgehandeld; *einde protocol*.

D**Definitief vaststellen van categorie en omvang van het verspreidingsgebied**

Een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf zal de verspreiding van asbest inventariseren. Vervolgens wordt in overleg met de AGS en het bevoegd gezag het verspreidingsgebied definitief vastgesteld. Informatie over het verspreidingsgebied, inclusief informatie over hoe het gebied is vastgesteld, wordt overgedragen naar de herstelfase.

E**Afstemmen over aanpassing van en of het nemen van passende maatregelen**

In de praktijk is het niet ongebruikelijk dat de brandweer (met hulp van politie) al een beperkte afzetting instelt om zelf veilig en overzichtelijk te kunnen werken. De meeste passende maatregelen zijn bedoeld om verspreiding van en blootstelling aan asbest te voorkomen of te beperken. Een eerste afzetting kan in deze fase bij vertrek van de hulpdiensten van de incidentplaats (door de gemeente) bijvoorbeeld steviger worden uitgevoerd. Bijvoorbeeld met hekken in plaats van afzetlint.

Het is van groot belang om het doel van de getroffen beheersmaatregelen direct te communiceren met betrokkenen en het algemeen publiek. In het geval van verspreiding van asbest worden afzettingen vaak geplaatst om verdere verspreiding van asbest te voorkomen. Betrokkenen denken soms dat in het afgezette gebied sprake is van een acuut gezondheidsrisico of zelfs levensbedreigende situatie. Het is belangrijk direct te

communiceren dat hier geen sprake van is. Zie voor aanbevelingen ten aanzien van risico- en crisiscommunicatie deel II, hoofdstuk 3.

Einde stroomschema asbestincident buitenq

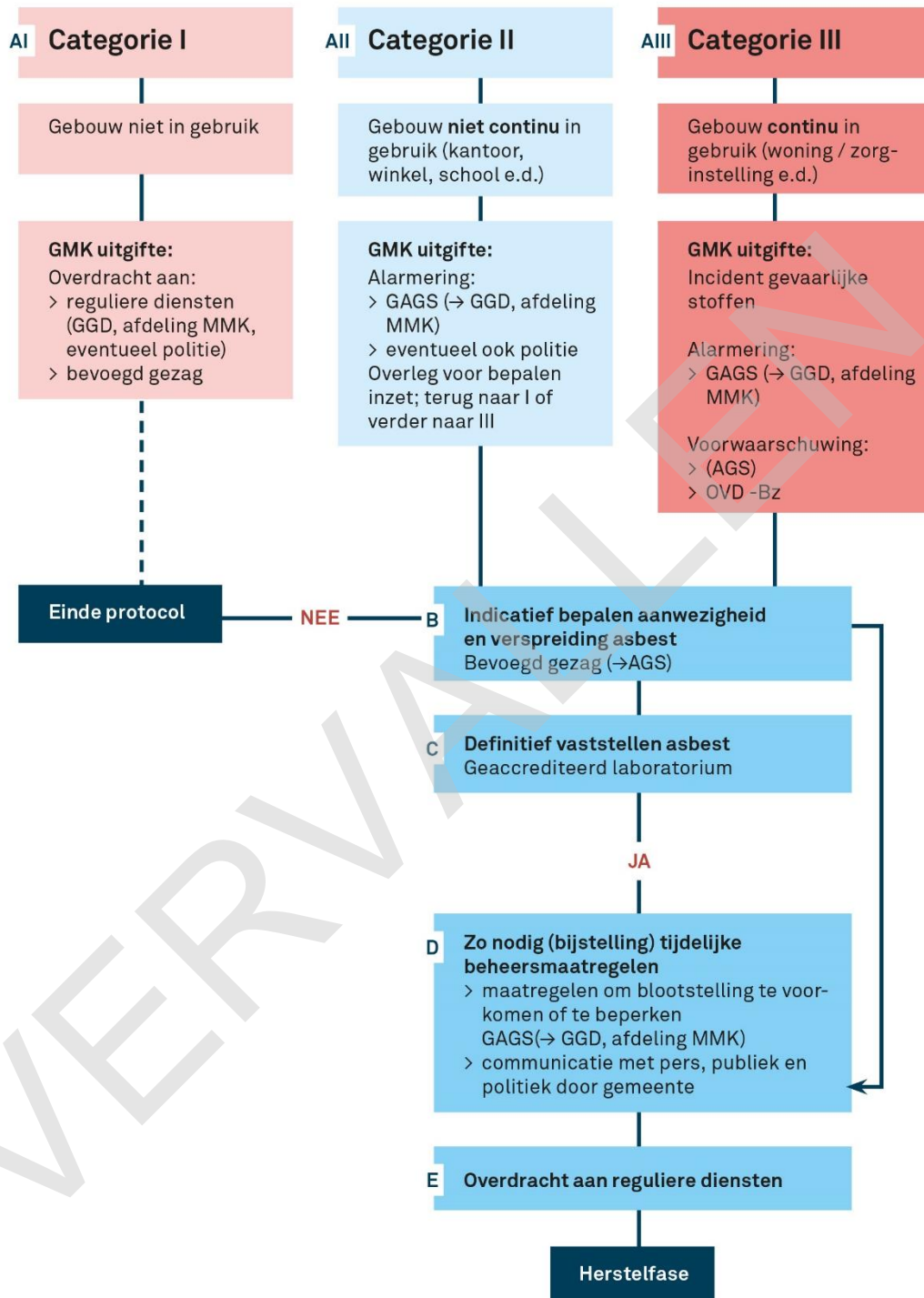
Het vaststellen van het effect-/verspreidingsgebied en het nemen van passende beheersmaatregelen markeren de overgang van de acute fase naar de herstelfase. De hulpdiensten zullen het incident formeel overdragen aan de verantwoordelijke van het bevoegd gezag. Dit betekent niet dat daarmee ook alle repressieve handelingen per definitie gestaakt worden. Zo kan het incident al formeel de herstelfase ingaan terwijl de brandweer nablust.

Het is noodzakelijk dat de overdracht zorgvuldig gebeurt en dat daarbij alle informatie verstrekt wordt die voor de herstelfase van belang is. Wat relevante informatie is, is afhankelijk van de situatie. De informatie kan o.a. de volgende zaken betreffen:

- > alle relevante gegevens over de eigenaar/gebruiker/verantwoordelijke
- > informatie over de aard en (vermoedelijke) oorzaak van het incident
- > het incidentverloop
- > de inschatting van de gevolgen (vastgesteld verspreidingsgebied en eventuele blootstelling)
- > Visuele waarnemingen, onderzoeken en metingen (bijvoorbeeld bij brand in de rook benedenwinds) waar zijn gedaan of verricht gedurende de acute fase en wat de eerste resultaten zijn
- > overzicht van de partijen en functionarissen betrokken bij de acute fase
- > wat er al is gecommuniceerd, wanneer, door wie en aan wie
- > welke beheersmaatregelen zijn getroffen en door wie
- > eventuele bijzonderheden en operationele knelpunten.

2.5 Asbestincident binnen

2.5.1 Schema asbestincident binnen

2.5.2 Toelichting schema asbestincident binnen

Een asbestincident kan in elk soort gebouw of bouwwerk plaatsvinden⁷ en zowel binnen als buiten stedelijk gebied. Het kan gaan om gebouwen die asbest bevatten (bouwjaar/renovatie 1945 -1993), maar ook om een vondst van asbest in een gebouw van latere datum (bijvoorbeeld illegale opslag van asbesthoudend afval in een container in een gebouw).

A I

Categorie I: Bouwwerk niet in gebruik (geen personen aanwezig)

Er is een melding over asbest in een (onbewoond) gebouw/object of over een illegale stort van asbest bij een gebouw. Als er niemand aanwezig is, of als de ruimte waar asbest is gevonden eenvoudig is af te sluiten door de melder of betrokkene(n) zelf, dan volstaat een melding aan de reguliere diensten voor afhandeling in kantoor tijd. Als er wel mensen in het pand aanwezig zijn of recent aanwezig waren dan is er geen sprake meer van categorie I, maar van categorie II.

A II

Categorie II: Bouwwerk niet continu in gebruik

Bij een bouwwerk niet continu in gebruik gaat het bijvoorbeeld om een kantoor, sporthal, theater of gemeenschapsgebouw. Een melkveebedrijf of een dierenpension behoort ook tot deze categorie. Bij de aanpak van het incident dient rekening te worden gehouden met de noodzakelijke verzorging van eventueel aanwezige dieren in het gebouw.

Tijdens kantoor tijden zal de melding rechtstreeks worden overgedragen aan de reguliere diensten die vervolgens afstemmen met het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag kan de ondersteuning van de GGD, afdeling MMK, invoeren voor het maken van een gezondheidskundige risicobeoordeling en ondersteuning bij de risicocommunicatie.

Buiten kantoor tijden kan de GAGS worden gealarmeerd en/of een piketmedewerker van de Omgevingsdienst/RUD. Als de GAGS beoordeelt dat de afhandeling kan wachten tot kantoor tijd dan zal de melding worden overgedragen aan de GGD-afdeling Medisch Milieukunde en aan de piketmedewerker van het bevoegd gezag.

(De horizontale pijlen in het schema richting categorie I resp. categorie III staan voor de beoordeling van de GAGS of de afhandeling van de melding kan wachten tot kantoor tijd (afschalen naar categorie I), of dat er meteen gehandeld moet worden. Dat kan een handelingsadvies aan de bewoners zijn, of een opschaling naar categorie III.)

A III

Categorie III: Bouwwerk continu in gebruik

Een asbestvondst in een bouwwerk waarvan op basis van de gebruiksfunctie (en/of het feitelijk gebruik) mag worden aangenomen dat daarin permanent mensen aanwezig zijn, wordt direct geclassificeerd als categorie III. Het betreft gebouwen met een woonfunctie, zelffunctie, gezondheidszorgfunctie (inclusief nachtverblijf), industrie functie (volcontinu bedrijf) en logiesfunctie.

Bij een categorie III incident hebben de GAGS en de OvD-Bz een leidende rol. De GAGS zal tijdens kantoor uren⁸ contact zoeken met de GGD, afdeling

⁷ Ook in schepen is een asbestincident mogelijk; hiervoor geldt de werkwijze asbest binnen

⁸ Buiten kantoor uren zal hij de taken van de GGD waarnemen totdat deze kunnen worden overgelaten aan de staande organisatie (MMK).

MMK. Op basis van aanvullende informatie en in overleg met de Ovd-Bz besluit de GAGS welke diensten of functionarissen nog meer dienen te worden gealarmeerd (bijvoorbeeld de AGS en de piketmedewerker van de Omgevingsdienst/RUD). Het advies aan de centralist is dan om eerstelijns hulpdiensten met gepaste spoed (Prio 2 zonder optische en geluidssignalen) ter plaatse te laten gaan om geen onnodige onrust in de omgeving van het gebouw/object te veroorzaken.

De Ovd-Bz heeft bij een categorie III-incident onder andere de taak om direct de overheidscommunicatie in gang te zetten en contact te leggen met de relevante dienst(en). De Ovd-Bz doet dit vanuit een coördinerende rol en richt zich niet op de inhoudelijke invulling van de gemeentelijke zorgtaken. Zie voor aanbevelingen ten aanzien van crisis- en risicocommunicatie bij asbestincidenten hoofdstuk 3 van deel II.

De meeste asbestvondsten in bouwwerken die continu in gebruik zijn, worden niet gemeld bij de GMK. Vaak zijn wel gecertificeerde asbestbureaus bij dergelijke incidenten betrokken. Zij zorgen samen met de gebouweigenaren voor de afhandeling. Soms wordt daarbij een beroep gedaan op de GGD, afdeling MMK als het gaat om de inschatting van de gezondheidsrisico's.

B

Indicatief bepalen aanwezigheid en verspreiding asbest

Informatie over de (vermoedelijke) verspreiding van asbest kan komen van de eigenaar/gebruiker als hij/zij bijvoorbeeld de melder is. Hij/zij kent het gebouw en is dan ook een belangrijke informant. Nader onderzoek moet dan uitwijzen of de indicatie terecht is. Het bevoegd gezag kan in gebouwen met een publieke functie of in de openbare ruimte zo nodig aanwijzingen geven. In het geval dat er een AGS ter plaatse is, kan deze het bevoegd gezag daarbij helpen met advies. Een piketmedewerker van de Omgevingsdienst/RUD kan daarbij ook een adviserende rol hebben.

C

Definitief vaststellen van aanwezigheid asbest door geaccrediteerd laboratorium

Een geaccrediteerd laboratorium stelt definitief vast of asbest aanwezig is. Het onderzoek wordt zo spoedig mogelijk in gang gezet. De definitieve vaststelling kan enige tijd in beslag nemen als het asbestmonster niet ter plaatse kan worden beoordeeld. Als uit het onderzoek blijkt dat er asbest is vrijgekomen en om welke soort asbest het gaat, is de beoordeling van de gezondheidsrisico's vervolgens aan de GGD, afdeling MMK of GAGS. Niet aan de AGS, het laboratorium of het bevoegd gezag.

Als het onderzoek geen aanwezigheid van asbest heeft aangetoond, wordt het incident verder niet als asbestincident afgehandeld; *einde protocol*.

D

Zo nodig (bijstelling) tijdelijke beheersmaatregelen

Uit voorzorg kunnen er maatregelen getroffen zijn om ervoor te zorgen dat (vermoedelijk) asbesthoudend materiaal niet verder wordt verspreid. Na definitieve vaststelling van asbest kunnen beheersmaatregelen worden getroffen, dan wel bijgesteld worden. De besluitvorming over instellen en bijstellen van beheersmaatregelen vindt plaats in overleg tussen de GGD, afdeling MMK of GAGS, de AGS, het bevoegd gezag en de OvD-Bz. Als maatregelen worden getroffen, dient het bevoegd gezag direct de communicatie met de omgeving en eventueel met de pers op te starten.

E

Overdracht aan reguliere diensten

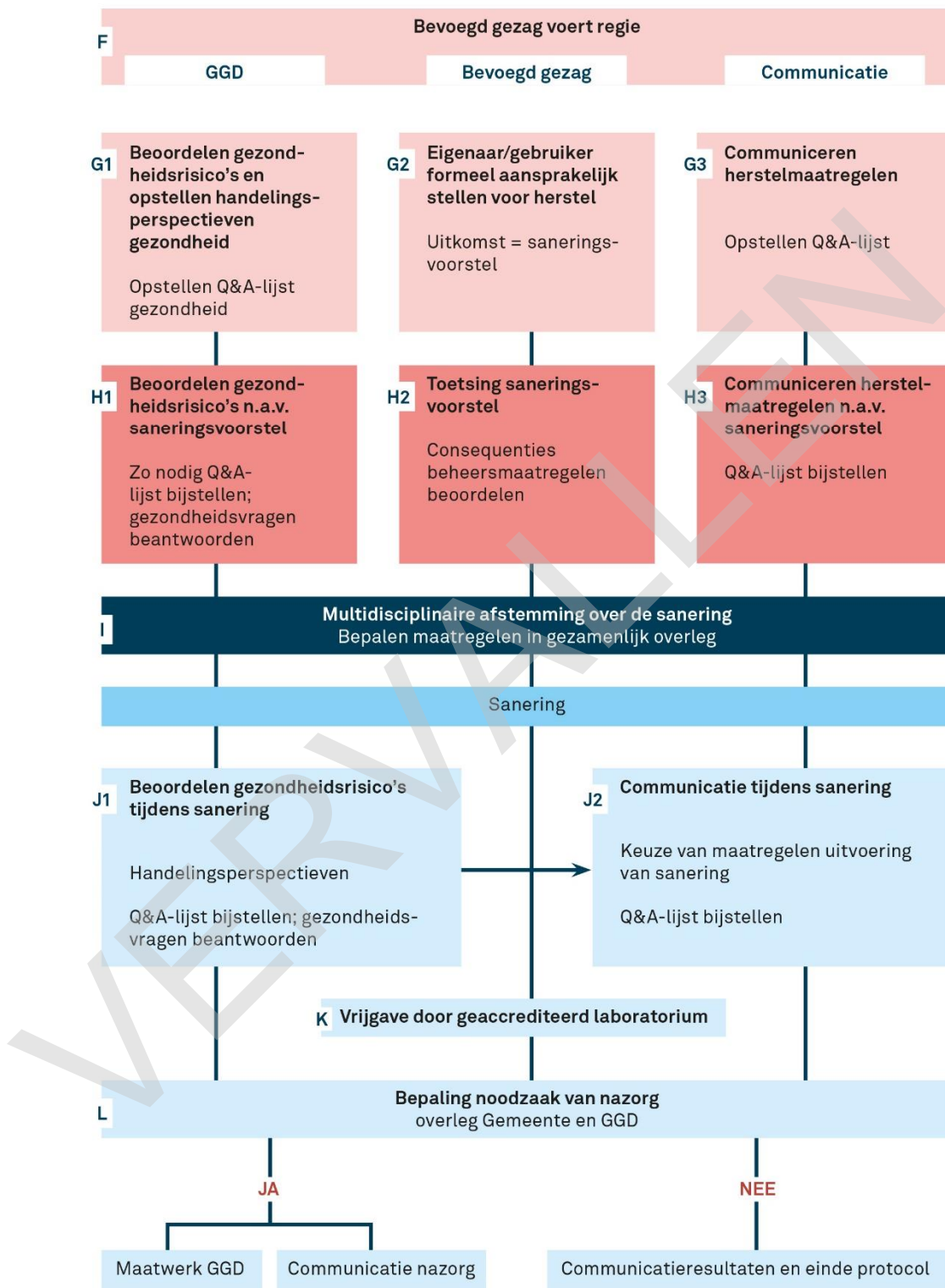
De GAGS draagt de afhandeling van het incident zodra mogelijk over aan het bevoegd gezag en de afdeling MMK van de GGD.

Bij een incident van categorie II beoordeelt de GAGS of, en zo ja in hoeverre, verdere maatregelen nodig zijn en welke diensten daarbij betrokken moeten worden. Zo nodig kan de GAGS adviseren daar ook de OvD-Bz bij te betrekken.

Daarbovenop, bij een incident van categorie III, beoordelen de gemeente (OvD-Bz) en de GGD, afdeling MMK en GAGS samen of verdere maatregelen nodig zijn en welke diensten daarbij betrokken moeten worden. Ook als er feitelijk geen asbest aanwezig blijkt te zijn (stap B of C), kan er ondertussen toch al onrust ontstaan zijn. Gerichtte communicatie is dan noodzakelijk om het asbestincident op een juiste wijze af te ronden.

2.6 Herstelfase gasbestincident

2.6.1 Schema Herstelfase gasbestincident

2.6.2 Toelichting schema IHerstelfaseDasbestincident

F

Bevoegd gezag voert regie

Het betreft hier de overgang van de acute fase naar de herstelfase; de overdracht van de afhandeling van het incident aan reguliere diensten. De gemeente neemt de regie op zich om dat (in onderlinge samenhang en samenwerking) te doen. De gemeente organiseert daarvoor de noodzakelijke bijeenkomst(en) en stemt af met de GGD, omgevingsdienst/RUD, private asbestbedrijven en - indien relevant - het bevoegd gezag en de gemeentelijke functionaris/dienst Bouw- en Woningtoezicht. Daarnaast speelt communicatie door de gemeente een belangrijke rol in de herstelfase. Het schema maakt duidelijk dat er gelijktijdig een aantal processen worden opgestart. Gedurende de herstelfase wordt middels afstemmingsmomenten de voortgang van deze processen tussen betrokken partijen gedeeld. De afspraken die in het afstemmingsoverleg tussen bevoegd gezag en andere betrokkenen, waaronder de GGD, worden gemaakt, worden vastgelegd.

De Omgevingsdienst/RUD stemt met de gemeente en de GGD af over de benodigde snelheid van maatregelen en geeft advies over handhaven en toezicht op de korte termijn. De gemeente bepaalt op basis van het advies van de Omgevingsdienst/RUD en de GGD welke (aanvullende) maatregelen direct moeten worden getroffen en hoe daarover wordt gecommuniceerd.

NB: Er dient altijd een advies van Omgevingsdienst/RUD en GGD uit te gaan naar het bevoegd gezag. Een advies van een private partij, zoals van een gecertificeerd asbestbureau, kan later wel worden meegenomen in het advies aan het gemeentelijk bestuur. De beoordeling van het advies van private partijen, inclusief de verwerking daarvan in het publieke advies aan het bestuur, ligt in eerste instantie bij de deskundigen van de Omgevingsdienst/RUD en GGD.

G1

Beoordelen gezondheidsrisico's en handelingsperspectieven gezondheid

De GGD beoordeelt en adviseert aan de gemeente over de gezondheidsrisico's en over maatregelen om gezondheidsrisico's te voorkomen. De GGD kan en zal ook ondersteunen in de communicatie, bijvoorbeeld door het opstellen van een lijst van veel gestelde vragen en antwoorden: een Q&A-lijst asbestincidenten. Als basis voor het beoordelen van de gezondheidsrisico's gebruikt de GGD de landelijke GGD-Richtlijn. Bij voorkeur wordt de Q&A-lijst asbestincidenten geïntegreerd met een algemene Q&A-lijst bij de gemeente of woningcorporatie. Op welke website de integrale lijst wordt gezet of staat, is afhankelijk van de afspraken over communicatie. (Zie ook de toelichting bij G3.)

G2

Eigenaar/gebruiker formeel aansprakelijk stellen voor herstel

Een belangrijke eerste stap is de veroorzaker aansprakelijk te stellen voor de opruimwerkzaamheden en de (vervolg)schade. Hiertoe beschikt het bevoegd gezag over een bestuursrechtelijk handavingsinstrumentarium dat voldoende mogelijkheden biedt om de noodzakelijke maatregelen in gang te (laten) zetten. Afhankelijk van de situatie kan het bevoegd gezag de handavingsacties baseren op artikel 1a lid 1 Woningwet of artikel 1.1a en 17.1 Wet milieubeheer. Afhankelijk van de juridische grondslag kan dit besluit

worden gericht aan de eigenaar van een gebouw, een huurder, een gebruiker van een inrichting en zelfs aan een particulier van een naastgelegen perceel. Enkele kanttekeningen hierbij zijn:

- > Formeel is ook de eigenaar van een perceel naast bijvoorbeeld een brandperceel aansprakelijk te stellen voor het opruimen van asbest afkomstig van een brand. Het feit dat deze eigenaar niet de veroorzaker is, maar wel moet betalen, kan als onrechtvaardig overkomen. Een gemeentebestuurder kan bij de afhandeling van een asbestincident in de gemeente te maken krijgen met deze situatie, ook al zijn er mogelijkheden om de kosten te verhalen op de veroorzaker (civielrechtelijke procedure). In dergelijke situaties is het wenselijk dat een bestuursrechtelijk besluit juridisch goed is onderbouwd.
- > De eigenaar/gebruiker moet, na aangesproken te zijn op zijn verantwoordelijkheid, het initiatief tot saneren nemen en komen met een saneringsvoorstel. Als de eigenaar/gebruiker dat niet kan, niet wil, of niet op tijd doet en/of daartoe niet de intentie heeft, kan het bevoegd gezag overgaan tot handhaving en in het uiterste geval tot bestuursdwang. Hierbij dient een afweging gemaakt te worden of ~~last~~ last onder bestuursdwang of zelfs ~~spoedeisende last~~ spoedeisende last onder bestuursdwang past bij het risico voor de bevolking, de omgeving en of dat bestuurlijk gewenst is. Het is namelijk niet in alle gevallen noodzakelijk om direct tot sanering over te gaan als er geen direct risico voor de bevolking en de omgeving is. Ook kan (te) snelle toepassing van ~~last~~ last onder bestuursdwang leiden tot verstoorde verhoudingen tussen bevoegd gezag en eigenaar/gebruiker. Dit zal leiden tot vertraging van het proces en ongewenste verschuiving van verantwoordelijkheden (alle verantwoordelijkheid en het initiatief bij de gemeente in plaats van bij de eigenaar/ gebruiker). Dit kan het geval zijn bij ~~spoedeisende last~~ spoedeisende last onder bestuursdwang waar de veroorzaker geen termijn gegund wordt om zelf in actie te komen en het bevoegd gezag op basis van het acute gezondheidsrisico direct tot maatregelen overgaat.

NB: Over de vraag of het bevoegd gezag direct handhavend dient op te treden, verschillen de meningen. Los van de vraag of het direct moet gebeuren, is toch niet altijd direct het verspreidingsgebied definitief vast te stellen. Het verspreidingsgebied dient wel opgenomen te worden in het formele aanschrijven van het bevoegd gezag, maar omdat hiervoor enige tijd nodig is, is er altijd tijd voor afstemming tussen bevoegd gezag en de eigenaar/gebruiker.

G3

Communiceren herstelmaatregelen

De OvD-Bz betreft de verantwoordelijken voor communicatie van de gemeente in het verdere overleg over de taakverdeling. Wat betreft de communicatie dienen afspraken te worden gemaakt over inhoud (boodschap) van de communicatie, wie communiceert (de gemeente of bijvoorbeeld de woningcorporatie) en via welke kanalen (bijvoorbeeld bewonersbrief of website). Daarbij dient onderscheid gemaakt te worden tussen communicatie naar de directe omgeving (bewoners/gebruikers/buren), algemene bevolking, de pers en de politiek.

Er wordt een Q&A-lijst opgesteld, waarin de ~~Q&A-lijst~~ Q&A-lijst asbestincidenten van

de GGD over gezondheidsrisico's en handelingsperspectieven wordt geïntegreerd (zie ook G1).

Indien de gemeente in de acute fase van het incident een call center heeft ingesteld, moet de gemeente ervoor zorgdragen (in onderling overleg) dat daarin ook in de herstelfase de gezondheidkundige expertise voldoende blijft geborgd.

H1

Beoordelen gezondheidsrisico's naar aanleiding van saneringsvoorstel

Het saneringsvoorstel kan aanleiding zijn om de (reeds gecommuniceerde) gezondheidsrisico's en handelingsperspectieven voor de gezondheid opnieuw te beoordelen. Hierbij bouwt de GGD, afdeling MMK voort op de eerder uitgebrachte gezondheidsrisicobeoordeling van de GAGS (zowel wat betreft de beoordeling en advisering als het opstellen van de Q&A-lijst). De beoordeling van gezondheidsrisico's en handelingsperspectieven betreft in totaliteit drie situaties: voor, tijdens en na de sanering. De al eerder opgestelde Q&A-lijst over gezondheidsrisico's en handelingsperspectieven voor de gezondheid wordt door de GGD, afdeling MMK zo nodig bijgesteld en aangevuld. Ook geeft de GGD antwoord op gezondheidsvragen.

NB: Het gaat hier om de gezondheidsrisico's en handelingsperspectieven voor het publiek (bewoners, omwonenden) en niet om gezondheidsrisico's voor de medewerkers van het saneringsbedrijf.

H2

Toetsing saneringsvoorstel

De eigenaar/gebruiker heeft een saneringsvoorstel gedaan aan het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag toetst het saneringsvoorstel en betreft daarbij indien nodig de GGD, afdeling MMK, in verband met de gezondheidsrisico's.

H3

Communiceren herstelmaatregelen naar aanleiding van saneringsvoorstel

Het saneringsvoorstel kan aanleiding zijn voor aanvullende communicatie en bijstelling van de (integrale) Q&A-lijst (zie ook H1).

I

Multidisciplinaire afstemming over de sanering

Zodra het saneringsvoorstel is beoordeeld (H), dienen bevoegd gezag en GGD te overleggen, om de maatregelen in de fasen tot, tijdens en na de sanering te beoordelen en om afspraken te maken over tijd en tempo van de sanering. Dit is ook een moment waarop getoetst wordt of eerder getroffen beheersmaatregelen moeten worden aangepast.

J1
J2

Beoordeling gezondheidsrisico's tijdens sanering en communicatie tijdens sanering

Het bevoegd gezag kan het initiatief nemen om de GGD om advies te vragen over gezondheidsaspecten en handelingsperspectieven voor bewoners en omwonenden tijdens de sanering. Het gaat dan voornamelijk over:

- > beheersmaatregelen en gezondheidsrisico's
- > inrichten van het communicatietraject naar alle betrokkenen en de inzet van communicatiemiddelen (bijgestelde Q&A-lijst, website gemeente, etc.).

De verbinding tussen J1 en J2 heeft betrekking op de noodzaak om tijdens de sanering gelijktijdig te communiceren over die aspecten die voor omwonenden van belang zijn.

K

Vrijgave na eindcontrole door geaccrediteerd laboratorium

De eindcontrole van het gesaneerde bouwwerk wordt uitgevoerd conform NEN 2990 (eindcontrole na sanering+), door een geaccrediteerde inspectie-instelling. Zie deel II, hoofdstuk 1.2.3.

L

Bepaling van de noodzaak van nazorg in overleg Gemeente en GGD

Gemeente en GGD bepalen gezamenlijk of en welke nazorg noodzakelijk is.

De afstemming betreft:

- > bepalen van de doelgroep
- > registratie van zorgvragen
- > communicatieactiviteiten via maatwerk en via doelgroepgerichte berichten.

Indien nog vragen verwacht (kunnen) worden na de sanering, is het van belang dat de bewoners/omwonenden snel een contactpersoon kunnen benaderen (van gemeente en/of GGD). De Q&A-lijst kan daarna van de website verwijderd worden.

De nadruk ligt nu op het volledig en zorgvuldig afhandelen van het incident en op het voorkomen dat de nasleep van het incident onvoldoende aandacht krijgt. Dit omvat onder andere aandacht voor schadevraagstukken, schadeonderzoek, zorgen en emotionele nasleep bij getroffen bewoners en omwonenden en van betrokken medewerkers.

2.6.3 Evaluatie

Evaluatie van het asbestincident is niet in het schema herstelfase opgenomen, maar is belangrijk om eventuele procesfouten op te sporen en in de toekomst te voorkomen.

Omdat de acute, repressieve fase (crisismanagement en crisisorganisatie tot aan de overdracht en de start van de herstelfase) en de herstelfase een wezenlijk verschillende dynamiek hebben en er andere partijen bij betrokken zijn, is het aan te raden om bij de evaluatie onderscheid te maken tussen beide fasen. In een later stadium kan het meerwaarde opleveren om beide evaluaties naast elkaar te leggen. Bijvoorbeeld om te kunnen beoordelen of alle relevante informatie is overdragen aan het eind van de acute fase.

Het is wenselijk om bij de evaluatie expliciet aandacht te besteden aan de proportionaliteit van het gezamenlijk optreden en de getroffen maatregelen. Het resultaat is idealiter een integrale evaluatie van het incident met een beschrijving van de gevolgde processen en de opgedane inzichten en ervaringen. Tot slot: deel de eindevaluatie met alle betrokkenen.

Deel II

Achtergrond

VERVALLEN

1 Bepalen verspreidings-/saneringsgebied bij asbestincidenten

1.1 Inleiding

Asbest is nog in veel gebouwen, constructies en installaties aanwezig. Vaak duidelijk zichtbaar, zoals bij asbestcementdaken en -gevelplaten, maar soms ook niet zichtbaar zoals in spouwmuren, kolommen, leiding- en ketelisolatie, pakkingen in industriële installaties, etc. Door een incident zoals een brand, explosie of andere onvoorziene gebeurtenis, kan er asbest in de leefomgeving worden verspreid. Tot op heden bestaat er geen overeenstemming over een veilige grens bij het bepalen van de grenzen van een verontreinigd gebied. Deze grenzen zullen ook verschillen per type asbestincident en de aard van het vrijgekomen asbesthoudende materiaal.

In dit hoofdstuk zijn de verschillende typen incidenten systematisch gerangschikt en wordt aangegeven hoe een verspreidingsgebied wordt bepaald (zie ook de [GGD-richtlijn medische milieukunde](#), RIVM, 2014).

Het is van groot belang dat zorgvuldig⁹ wordt vastgelegd op welke wijze het verspreidingsgebied is bepaald en wat de meetresultaten zijn. Dit geldt zowel voor de inventarisatie van het verontreinigde gebied (SC-540; zie paragraaf 1.2.1), als voor de eindcontrole na de sanering van het gebied (NEN 2990; zie paragraaf 1.2.3). Daarbij wordt, onder andere, vastgelegd hoeveel asbest is waargenomen (per m²), op welke locatie en de methode/het model waarmee het verspreidingsgebied is bepaald.

1.2 Brand

Bij brand kan asbestcement delamineren (scheiden van verschillende lagen) en in dunne flinters uiteenspatten. Bij deze primaire emissie ontstaan:

- > *losse vezels* die vrijkomen van de breukvlakken. De losse vezels zweven en volgen direct de luchtbeweging (pluimstijging ten gevolge van brand, wind). De losse vezels kunnen ingeademd worden (zijn *respirabel*) en kunnen kortdurende blootstelling veroorzaken voor mensen die in de directe omgeving van de brand verblijven. De vezelconcentraties en het verspreidingsgebied zijn met behulp van een *pluimmodel* te berekenen.

Omdat het vrijkomen van asbest eenmalig en gedurende korte tijd gebeurt, is het gezondheidsrisico als gevolg van de primaire emissie voor de bevolking verwaarloosbaar klein. Voor hulpverleners die regelmatig bij asbestbranden in actie komen, kan het gezondheidsrisico groter zijn, omdat bij hen sprake is van een herhaalde blootstelling. (Gebruik van onafhankelijke adembescherming en toepassen van hygiënemaatregelen voorkomen blootstelling en inwendige besmetting door inhalatie.)

⁹ *Zorgvuldig* betekent in dit hoofdstuk ook, dat er alleen *eindcontroles* en *risicobeoordelingen* conform NEN 2990 en NEN 2991 worden uitgevoerd op locaties waar een sterk vermoeden bestaat voor blootstelling.

- > *dunne asbestcement-flinters* (met het blote oog waarneembaar). Deze flinters zijn licht maar hebben een groot oppervlak, waardoor ze gemakkelijk door de wind worden meegevoerd (sneeuwvlok-effect). Asbestflinters kunnen niet ingeademd worden. Ze zijn echter wel kwetsbaar, waardoor ze verkruiden door erover te lopen of door er met voertuigen overheen te rijden. Hierdoor vormen ze een bron waaruit losse vezels kunnen loskomen; dit verschijnsel wordt *secundaire emissie* genoemd. Gebeurt dit in de buitenlucht, dan is de kans op het ontstaan van een asbestconcentratie in de lucht die de grenswaarde overschrijdt verwaarloosbaar, zeker als de restanten ook nog nat zijn. Worden flinters of restanten daarvan echter via schoeisel of banden naar een besloten ruimte met weinig ventilatie getransporteerd, dan kunnen hieruit respirabele vezels in de lucht vrijkomen. Door neergeslagen asbest nat te houden en door toegang beperkende maatregelen kan secundaire emissie tot een minimum beperkt blijven.
- > *niet-asbesthoudende brandresten* kunnen tot op zeer grote afstand van het brongebied worden meegevoerd door de thermische trek van de brand (tot tientallen kilometers ver).

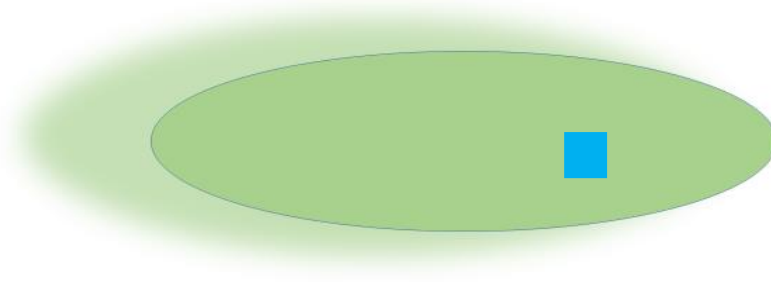
Als is geconstateerd dat asbest is vrijgekomen, wordt het verspreidingsgebied in het veld middels visuele inspectie (conform SC-540) geverifieerd door een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf.

1.2.1 Inventarisatie van het verontreinigde gebied

In het gebied wordt middels visuele inspectie bij daglicht vastgesteld in hoeverre het feitelijke verspreidingsgebied overeenkomt met het (eerder) berekende gebied. Door hoge gebouwen, rijen van (hoge) bomen en wisselende weerscondities, et cetera, kan het daadwerkelijke verspreidingsgebied afwijken van een berekende contour (zie ook figuur 1). Bij de inventarisatie moeten ook de hoger gelegen plaatsen zoals dakgoten, kozijnen, dakpannen en bomenrijen worden meegenomen. Dit geldt met name voor het gebied dat direct onder de rook heeft gelegen. Het is daarbij van belang verdere verspreiding van flinters te voorkomen en ervoor te zorgen dat vanuit de neergedaalde flinters geen inadembare vezels meer vrijkomen (secundaire emissie).

Bij de risicobeoordeling zijn de adviezen conform de GGD-richtlijn medische milieukunde (RIVM, 2014) het uitgangspunt. Het bevoegd gezag kan besluiten om (in pandig) aanvullend onderzoek te laten uitvoeren conform NEN 2991 (Risicobeoordeling in niet-sloopsituaties). Denk daarbij aan gevoelige objecten zoals een kinderdagverblijf, school of woningen. Resultaten van kleef- en luchtmonsters kunnen ondersteunend zijn bij het maken van een gezondheidskundige risicobeoordeling en de communicatie. In NEN 2991 is voorzien dat bij het vertalen van de meetresultaten naar gezondheidsrisico de GGD wordt betrokken. Door het volgen van een meetstrategie zoals beschreven in de NEN 2991 wordt voorkomen dat overbodige metingen worden verricht.

Een deskundige op het gebied van asbestinventarisatie brengt het verontreinigde gebied nauwkeurig in kaart (indeling in zones naar aantal flinters per oppervlakte, met kans op secundaire emissie en met actie-/saneringsplan).

Figuur 1: Schematische weergave van een verspreidingsgebied. Er is geen scherpe begrenzing aan de ondergrens in zone groen* van het verspreidingsgebied (blauw= bron).

Bij de grens van het verspreidingsgebied (zone groen in figuur 1) gaat onzekerheid in de waarneming een rol spelen. Dit is in figuur 1 weergegeven middels een vage contour, de zone groen*. Deze kan worden beschouwd als de ondergrens voor een visuele inspectie, waarbij ook de onzekerheid in de waarneming van het aantal waargenomen flinters per oppervlak een cruciale rol gaat spelen. Dat wil zeggen: waarnemer A kan een flinter aantreffen, terwijl waarnemer B deze niet aantreft.

De zones groen en groen* worden beschouwd als asbestveilig. Dat wil zeggen: er zal ook onder de slechtst denkbare omstandigheden nooit zo veel asbesthoudend materiaal in een besloten ruimte terecht kunnen komen dat hierdoor verhoogde asbestconcentraties en een gezondheidsrisico in de binnenlucht ontstaan.

Juist de omvang van het vage gebied leidt zowel bij de inventarisatie als bij de eindcontrole steeds weer tot discussies en uit dit gebied komen soms nog vragen van verontruste bewoners. Omdat de verharde wegen en paden relatief eenvoudig te saneren zijn, gaat het dan vaak om een tuin waarin nog een flintertje wordt gevonden.

Op basis van de waarnemingsresultaten wordt de definitieve grens van het saneringsgebied vastgesteld, gecontroleerd en zo nodig bijgesteld. Deze definitieve grens is in figuur 1 niet weergegeven.

NB: Het valt niet uit te sluiten dat ook buiten dit gebied (de zones groen en groen*) nog incidenteel een flintertje wordt aangetroffen (toevalstreffer). De hoeveelheid daarvan is echter zo klein dat de kans op blootstelling in binnenruimten aan asbest als gevolg van secundaire emissie verwaarloosbaar is (kosmetisch gebied).

1.2.2 Het brongebied/brandhaard

Ook het brongebied maakt uiteraard deel uit van de inventarisatie, waarbij ook wordt beoordeeld of er kans is op nieuwe of verdere verspreiding van losliggende flinters vanuit het brongebied, bijvoorbeeld bij draaiende windrichting en/of toename van de windsnelheid. Dit kan worden voorkomen door ook na de brand het brongebied nat te houden. Verder moet worden vastgesteld of er nog andere asbesthoudende materialen in het brongebied aanwezig zijn. Niet-hechtgebonden asbesthoudende materialen (bijvoorbeeld amosiet-board) worden in mindere mate verspreid door een brand, maar kunnen bij onzorgvuldige sanering waarbij bijvoorbeeld platen breken, wel tot lokale vezel-emissie leiden.

1.2.3 Sanering en eindcontrole conform NEN 2990

Op basis van het in kaart gebrachte verontreinigde gebied wordt een saneringsplan

opgesteld. Tussen het opstellen van het saneringsplan en de eindcontrole vindt de asbestverwijdering plaats. De asbestverwijdering moet overeenkomstig het inventarisatierapport plaatsvinden (werkmethode en gebied) en overeenkomstig het werkplan. De eindcontrole wordt daarna uitgevoerd door een geaccrediteerde inspectie-instelling. Onderdeel van die eindcontrole is de toets of het werkplan compleet is. Op een onvolledig werkplan kan geen eindcontrole worden uitgevoerd. Zo is het inventarisatierapport een vaste en verplichte bijlage van het werkplan. De gevolgde methodiek is (in principe) gelijk aan die van het inventariseren, namelijk voornamelijk visuele controle/inspectie.¹⁰ Evenals bij de inventarisatie is het van belang de inspectiegegevens goed vast te leggen en weer te geven op een kaart, zodat op basis hiervan een realistische grens van het verspreidingsgebied kan worden bepaald. Op basis van deze gegevens kan de effectiviteit van een sanering worden vastgesteld. Objectieve vastlegging van de waarnemingsresultaten is ook van belang bij latere evaluaties en/of juridische gevolgen.

Aandachtspunten zijn onder andere:

- > Door het sneeuwvlokgedrag van de flinters kunnen deze soms op onverwachte plaatsen ophopen, zoals in dakgoten en op of onder dakpannen.
- > Op vrijwel alle locaties zullen alleen aan het oppervlak vlokken zijn neergedaald en zijn deze dus niet dieper in de bodem terechtgekomen.
- > Uitzondering daarop vormt het brongebied, waarbij groot materieel bij de sanering wordt ingezet. Hierdoor kunnen de asbestresten ook dieper in de bodem terechtkomen.
- > Als er tijdens brand bij woningen/gebouwen in de rookpluim ramen open hebben gestaan, kan een woning daardoor verontreinigd zijn. In dergelijke gevallen wordt een (in pandige) risicobeoordeling conform NEN 2991 aanbevolen.

Het inspectiegebied voor de eindcontrole is gelijk aan het bij de inventarisatie vastgestelde verspreidingsgebied. De eindinspectie is formeel onafhankelijk van de voorgaande stappen. Bij de eindcontrole kan blijken dat het verspreidingsgebied niet (meer) volledig overeenkomt met het vooraf vastgestelde verspreidingsgebied. Dit kan het gevolg zijn van verontreiniging door saneringswerkzaamheden of een veranderde windrichting.

Ook andere oorzaken kunnen leiden tot vrijkomen en verspreiden van asbest, zoals een explosie (1.3), instorting (1.4), onoordeelkundige bewerking of sloop, illegale stort of storm (1.5). Hiervoor geldt een andere risicobeoordeling dan voor de hierboven beschreven asbestbrand. De verspreidingsmechanismen zijn anders, zowel acuut als op de langere termijn.

1.3 Explosie

1.3.1 Explosie waarbij asbestcement is verspreid¹¹

In het geval van een explosie verloopt de verspreiding van asbest via een drukgolf. De contouren van het verspreidingsgebied zijn daardoor niet met een model te berekenen. Een drukgolf volgt de weg van de minste weerstand. Een luchtfoto, gevolgd door een verificatie op de grond, is de beste manier om de verspreiding in kaart te brengen. Figuur 2 geeft een voorbeeld van het verspreidingsgebied bij een explosie. Dit is slechts een voorbeeld; het verspreidingsgebied kan elke andere vorm hebben dan de in figuur 2 weergegeven vorm. Omdat het asbestcement niet delamineert maar in massieve stukjes uiteenvalt, speelt verspreiding door de wind een minder grote rol. In tegenstelling tot de bij een brand

¹⁰ Zowel bij het inventariseren als bij de eindcontrole worden ook (regelmatig) monsters genomen.

¹¹ Praktijkvoorbeelden zijn: explosie vuurwerkopslagplaats Culemborg 1991, explosies vuurwerkfabriek Enschede 2000.

verspreide flinters zijn de stukjes die door een explosie worden verspreid massief. Daardoor verkrumelen ze minder gemakkelijk en worden ze minder gemakkelijk door schoeisel meegevoerd.

Figuur 2: Voorbeeld van een verspreidingsgebied na een explosie (rood: bron, blauw: verspreidingsgebied)

De eindcontrole na sanering wordt uitgevoerd op basis van visuele inspectie zoals beschreven in de NEN 2990. Ook hier geldt dat ook buiten het blauwe gebied nog incidenteel een stukje asbestcement kan worden aangetroffen.

1.3.2 Explosie waarbij niet-hechtgebonden asbest is verspreid

Naast een explosie waarbij asbestcement vrijkomt, kan er bij een explosie ook niet-hechtgebonden asbest vrijkomen. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn als bij een explosie van een opslagtank of pijpleiding isolatiemateriaal vrij komt. Hierbij komt een relatief grote fractie inadembare asbestvezels vrij in de lucht. Ook kunnen vlokken met hoge percentages asbest worden verspreid. De kans op het ontstaan van grenswaarde-overschrijdende concentraties door secundaire emissie is aanzienlijk hoger dan bij een asbestbrand (zeker wanneer amfibool-asbest is verspreid).

De verspreidingscontour is een mengvorm van die in figuur 1 en figuur 2. Is het asbesthoudende materiaal in bewoond gebied terechtgekomen, dan is een aanvullende risicobeoordeling conform NEN 2991 een optie, aangezien het risicogebied zich kan uitstrekken tot voorbij de grens waarbij nog zichtbare asbestresten worden aangetroffen. Ook de kans op verspreiding vanuit vlokken niet-hechtgebonden asbest is aanzienlijk groter dan vanuit het hechtgebonden materiaal dat bij een asbestbrand vrijkomt.

Explosies die gepaard gaan met brand, behoeven ook een aparte beoordeling. Bij een explosie na een brand, bijvoorbeeld bij het aanstralen van gasflessenopslag onder een dak van asbesthoudende golfplaten, kunnen de brand en de explosie elk apart worden beoordeeld. Over de verspreiding van asbest bij een brand die na een explosie ontstaat, zijn geen goede gegevens beschikbaar.

1.4 Instorting

Naast brand en explosie kan ook instorting leiden tot asbestverspreiding. De verspreidingskarakteristiek kan verschillen met die van brand en explosie. Samenvattend valt over instorting het volgende te zeggen:

- > de verspreide stukjes zijn massiever en hebben voor het merendeel dezelfde dikte als de plaat waaruit ze zijn losgeslagen; er treedt nauwelijks flintervorming op
- > bij instorting zal ook sprake zijn van een zekere drukgolf, maar die is nooit groter dan bij explosie

- > de massieve stukjes worden minder gemakkelijk via schoeisel binnengelopen dan met flinters asbestcement, wat na een brand het geval is
- > omdat er geen flintervorming optreedt, is het totale breukoppervlak aanmerkelijk kleiner dan de asbestcementflinters die bij een brand vrijkomen.

1.5 Andere incidenten waarbij asbest wordt verspreid

Onoordeelkundige bewerking of sloop

Bij sloop, renovatie of verbouwing van bouwwerken die gebouwd zijn voor 1994, moet voor aanvang van de werkzaamheden een asbestinventarisatie plaatsvinden. Dit moet in principe gedaan worden door gecertificeerde bedrijven. In enkele gevallen mogen particulieren echter ook zelf asbesthoudende materialen verwijderen. In alle gevallen moet er een sloopmelding worden gedaan bij de gemeente. Wanneer niet aan voornoemde voorwaarden wordt voldaan, is er sprake van een illegale asbestsanering. Voorbeelden van onoordeelkundige sloop of bewerking zijn:

- > tijdens het bewerken van een dakconstructie komt de aannemer ergens spul tegen dat losse asbest blijkt te zijn
- > een onderhoudsdienst moet een kabel aanleggen en boort nietsvermoedend een gat in een asbesthoudend brandwerend schot
- > een sloopbedrijf dat niet gecertificeerd is voor de verwijdering van asbest, sloopt asbesthoudend materiaal uit een gebouw.

In het geval van een illegale asbestsanering (particulier of bedrijf)¹²:

- > wanneer de melding eerst bij de politie terecht komt, zal de milieugent of de milieurechercheur van Team Milieu van de politie samen met de toezichthouder van de gemeente of Omgevingsdienst/RUD een onderzoek instellen.
- > Wanneer de melding als eerste bij de toezichthouder (gemeente OD/RUD) terecht komt of door de toezichthouder zelf is geconstateerd, zal de toezichthouder zoals dat op lokaal niveau is geregeld, contact zoeken met de milieugent of de milieurechercheur van de politie of een van de andere opsporingsdiensten om samen onderzoek in te stellen.

Aantreffen van illegaal gestort asbest in slechte conditie

Als asbest gevonden wordt in de openbare ruimte geldt dat de aanwezigheid van niet-hechtgebonden amfibool-asbest veel eerder tot een grenswaarde-overschrijdende blootstelling kan leiden dan bij incidenten met asbestcementproducten het geval is. Is materiaal in bewoond gebied terechtgekomen, dan is een aanvullende risicobeoordeling conform NEN 2991 een optie. Hierbij wel de kanttekening, dat er een sterk vermoeden moet bestaan dat op die (buiten)locaties asbest wordt aangetroffen.

Storm- en/of hagelschade

Door storm of hagel kunnen asbestcement daken, gevelplaten of dakleien instorten of beschadigen. Hierbij ontstaan breukvlakken waaruit tijdens het breken vezels vrijkomen. Er is echter geen sprake van delaminatie en de brokstukken zijn relatief groot. Hierdoor blijft de verspreiding (afhankelijk van de wind) meestal beperkt tot het brongebied, maar kan wel voor complicaties zorgen als asbest zich mengt met bijvoorbeeld veevoer of mest.

¹² Het maakt voor het vervolgtraject uit of illegale sanering uitgevoerd is door een bedrijf of door een particulier. Het gaat echter te ver om dat in deze multidisciplinaire handreiking verder toe te lichten.

2 Betrokken partijen

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de overheids- en private partijen die bij asbestincidenten betrokken kunnen zijn.

2.1 Overheid en hulpverleningsdiensten

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de functionarissen die namens een dienst of hulpverlenende organisatie direct betrokken kunnen zijn bij de aanpak van een asbestincident.

Organisatie of Dienst	Functionaris	Taak of verantwoordelijkheid in relatie tot het asbestincident
Meldkamerorganisatie	Centralist	Alarmeert (piket)functionarissen van hulpdiensten
Brandweer	Bevelvoerder (B)	Incident bestrijden en vermoeden van asbest melden
	Officier van Dienst Brandweer (OvD-B)	Geeft leiding aan de inzet van de brandweer
	Adviseur Gevaarlijke Stoffen (AGS)	Onderzoekt de mogelijke aanwezigheid van asbest, bepaalt potentieel verspreidingsgebied en adviseert de OvD-B over beschermende maatregelen hulpdiensten en omgeving
	Coördinator Verkenningseenheid (CVE)	Leidt eenheden die de omvang van het verspreidingsgebied bepalen
Politie	Noodhulpeenheid	Zorgt voor eerste afzetting
	Officier van Dienst Politie (OvD-P)	Leidt de inzet van de politie
	Milieuagent	Politieagent met taakaccent milieu, werkzaam binnen een wijkteam
	Team Milieu	Recherche-afdeling gericht op handhaving en opsporing van milieucriminaliteit
Openbaar Ministerie/ Functioneel Parket	Officier van Justitie	Leider strafrechtelijk onderzoek. Functioneel Parket is specialistisch onderdeel van OM dat zich toelegt op bestrijding van milieucriminaliteit
GGD	Gezondheidskundig Adviseur	Beoordeelt/adviseert in acute fase over

	Gevaarlijke Stoffen (GAGS)	gezondheidsrisico's en over het voorkomen van deze risico's
	Medisch milieukundige zorg (afdeling MMK binnen GGD)	Beoordeelt en adviseert over gezondheidsrisico's van de algemene bevolking en over het voorkomen van deze risico's
GHOR	Officier van Dienst- Geneeskundig (OvD-G)	Leidt de inzet van de geneeskundige kolom
Gemeente	Officier van Dienst- Bevolkingszorg (OvD-Bz)	Geeft leiding aan de taken die bij de gemeente liggen
	Bouw- en Woningtoezicht (BWT)	Stelt formeel aanwezigheid asbest en het definitieve verspreidingsgebied vast, verzorgt daarnaast afzetting
Omgevingsdienst (OD) of Regionale Uitvoeringsdienst RUD)	Piketmedewerker	Taken als bij BWT, met uitbreiding richting milieutaken
Waterkwaliteit beheerders	Functionaris via calamiteitennummer	Toezicht op van maatregelen ter voorkoming van verontreiniging oppervlaktewater
RIVM	Onderzoeker	Onderzoek
Inspectie SZW	Asbestinspecteur	Inspectie i.h.k.v. de Arbeidsomstandighedenwet
Inspectie LenT	Toezichthouder / Inspecteur	Toezicht en handhaving op verwijdering van asbest uit objecten

2.1.1 Toelichting

Meldkamerorganisatie

De centralist van de gemeenschappelijke meldkamer (GMK) speelt een cruciale rol bij de eerste inschatting van de ernst van een asbestincident. Hij/zij kan bepalen of een melding terechtkomt in het reguliere werkproces van een gemeente of Omgevingsdienst/RUD en of ook hulpverleningsdiensten moeten uitrukken.

Brandweer

Al naar gelang aard en omvang van het asbestincident, worden brandweereenheden en de OvD-B ondersteund door specialisten als de AGS, gespecialiseerde eenheden op het gebied van incidentbestrijding gevaarlijke stoffen (IBGS), technische hulpverlening bij (dreiging van) instorting en eenheden voor verkenning en ontsmetting. De AGS adviseert de OvD-B over de veiligheid van het eigen personeel en de eerste maatregelen voor de omgeving. Op advies van de AGS stelt hij samen met de gemeente of Omgevingsdienst/RUD indicatief vast óf en waar er asbest is vrijgekomen. Hij/zij wordt daarbij zo nodig geholpen door een Coördinator Verkenningseenheid (CVE) die de meetploegen aanstuurt in het effectgebied ter vaststelling van het verspreidingsgebied.

Politie

De taak van de politie-eenheden bij asbestincidenten bestaat hoofdzakelijk uit het afzetten en bewaken van het getroffen gebied en het begeleiden van de daarmee samenhangende verkeersstromen. In het geval van een Commando Plaats Incident, CoPI, komt er ook een Officier van Dienst, de OvD-P. Hij coördineert de inzet van de eigen eenheden en stemt die af in het multidisciplinaire overleg.

De politie-milieutaak is te verdelen in handhaven en opsporen van milieudelicten. De handhaving zal in veel gevallen plaatsvinden op wijkteamniveau door de milieugent. De complexe handhavingzaken en de opsporingsonderzoeken naar milieucriminaliteit worden gedaan door de rechercheurs van Team Milieu. Zij zijn werkzaam binnen de desbetreffende regionale eenheid en werken zo nodig nauw samen met gemeente of Omgevingsdienst/RUD en andere opsporingsdiensten of ministeries.

Openbaar Ministerie/Functioneel Parket

Een strafrechtelijk onderzoek vindt plaats onder leiding van de Officier van Justitie van het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie. Het Functioneel Parket is een specialistisch landelijk opererend onderdeel van het OM, dat zich toelegt op de bestrijding van onder andere milieucriminaliteit en fraude.

Naast de politie kunnen ook andere opsporingsdiensten (bijvoorbeeld de Inspectie SZW) worden belast met onderzoek. Zolang het strafrechtelijk onderzoek loopt, kan dit vertraging veroorzaken in de afhandeling van het incident.

GGD en GHOR

De GGD geeft met betrekking tot asbest invulling aan haar taken door:

- > gemeenten zowel reactief als preventief te informeren en te adviseren over de gezondheidsrisico's van asbest en de communicatie daarover
- > burgers en andere belanghebbenden in het publieke domein te informeren over gezondheidsrisico's van asbest in hun leefomgeving en openbare gelegenheden.

Bij incidenten en (dreiging van) rampen in opgeschaalde zorg is deze gezondheidsadvies-taak ondergebracht bij de GAGS, de piketfunctionaris van de GGD. De Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio, GHOR, wordt op de inhoud geadviseerd door de GAGS. De Officier van Dienst Geneeskundig (OvD-G) neemt namens de GHOR zitting in het CoPI. Hij coördineert de geneeskundige hulpverlening bij grotere incidenten, en stemt de eigen inzet af met andere disciplines. De GAGS is net als de AGS een specialist en adviseur van de OvD. Beiden hebben een adviserende taak aan de (operationele) leiding bij een asbestincident, een ieder vanuit hun specifieke deskundigheid.

Voor asbestincidenten betekent dit dat de GHOR procesverantwoordelijk is en de GGD inhoudsverantwoordelijk.

Binnen de GGD bestaat een afdeling MMK, Medische Milieukunde. Deze afdeling ondersteunt de piketfunctionarissen en de gemeente met advies tijdens en na de inzet.

Gemeente

Bij asbestincidenten is de gemeente vaak het bevoegd gezag.¹³ Zij zorgt ervoor dat de bevindingen van de AGS zo spoedig mogelijk worden gecontroleerd door een asbestinventarisatiebedrijf, zodat de omvang van de verontreiniging (begrenzing van het verspreidingsgebied) ook formeel kan worden vastgesteld. Het bevoegd gezag kan daarbij

¹³ De grondslag voor de bevoegdheid tot bestuurlijk handhaven ligt vast in wet- en regelgeving.

geadviseerd worden door functionarissen van de gemeente of Omgevingsdienst/RUD (asbestdeskundige, ADK (SC-570)).

Bouw- en Woningtoezicht (BWT) is een dienst binnen de gemeente die zich onder andere bezighoudt met toezicht op en het opsporen en controleren van bouw- en sloopactiviteiten waarbij asbest betrokken is. De bouwinspecteurs kunnen zo nodig bouwwerkzaamheden laten stilleggen, beboeten of voorwaarden opleggen. Het handhaven van de Woningwet behoort ook tot hun taken. Veelal is toezicht en handhaving in relatie tot de milieu-gerelateerde taken de laatste jaren overgeheveld naar de Omgevingsdienst/RUD.

De OvD-Bz (Bevolkingszorg) is een piketfunctionaris in de gemeentelijke crisisorganisatie¹⁴ die bij calamiteiten wordt gealarmeerd als er taken zijn voor de gemeente. Bij een incident start hij de bevolkingszorgprocessen op na multidisciplinair overleg in het CoPI en coördineert vervolgens de activiteiten die daarmee samenhangen.

Omgevingsdienst (OD) of Regionale Uitvoeringsdienst (RUD)

De OD en de RUD zijn door een gemeenschappelijke regeling, namens provincie en Gemeenten, in hun verzorgingsgebied belast met wettelijk opgedragen uitvoeringstaken op het gebied van het omgevingsrecht. Dit ter bevordering van de kwaliteit van de vergunningverlening en om het toezicht en de handhaving van milieu-gerelateerde uitvoeringstaken te verbeteren. Deze diensten zijn 24 uur per dag bereikbaar voor ongewone voorvallen in het kader van het omgevingsrecht. Een (piket)medewerker komt dan namens de dienst ter plaatse.

Waterkwaliteitsbeheerder

Een Waterschap of Hoogheemraadschap is de overheidsinstantie die de wettelijke taak heeft de waterhuishouding te regelen. Het gaat daarbij zowel om het \pm kwantitatieve (waterniveau) als het \pm kwantitatieve (waterkwaliteit). In het kader van de waterkwaliteit kan een vertegenwoordiger van het Waterschap via het alarmnummer worden geïnformeerd. Bij een brand waarbij met asbest verontreinigd bluswater in het water stroomt, kan hij dan voorzorgsmaatregelen nemen bijvoorbeeld door het indammen van bluswater.¹⁵

RIVM

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu is een zelfstandig onderdeel van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Het RIVM bevordert de publieke gezondheid en een schoon en veilig leefmilieu. Het RIVM voert zelfstandig en per opdracht onderzoek uit en geeft advies aan de overheid. Onderzoek naar asbest en de gezondheidsrisico's past binnen die wettelijke taken. Het gaat hierbij niet om incidenteel onderzoek na een asbestincident.

Inspectie SZW

Deze Inspectie¹⁶ is onderdeel van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De Inspectie SZW beschikt over een team van asbestinspecteurs dat ook onaangekondigd mag inspecteren op - op te sporen - locaties waar werknemers kunnen worden blootgesteld aan asbest. De Inspectie SZW werkt samen met gemeenten en provincies, milieudiensten, politie

¹⁴ De OvD-Bz ligt in het verlengde van de Ambtenaar Rampenbestrijding. De functie is niet bij wet geregeld, maar heeft door vaststelling in 2010 door het Veiligheidsberaad van het Referentiekader Regionaal crisisplan (2009) wel nadrukkelijker positie gekregen in de multidisciplinaire incidentbestrijding.

¹⁵ (Vaar)water kan ook in beheer zijn bij Rijkswaterstaat of provinciale waterstaat.

¹⁶ Voorheen: Arbeidsinspectie.

en het Openbaar Ministerie en richt zich vooral op het veilig en verantwoord omgaan met asbest op de werkplek door medewerkers van (al dan niet gecertificeerde) verwijderingsbedrijven in het kader van de Arboretgeving. Tevens houdt zij toezicht op de certificerende instellingen en kan zij het certificaat van gecertificeerde bedrijven laten intrekken.

Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)

De Inspectie Leefomgeving en Transport van het ministerie van Infrastructuur en Milieu ziet er - in de context van deze handreiking - op toe dat de verwijdering van asbest uit objecten zoals schepen, treinen en industriële installaties volgens de regels van het Asbestverwijderingsbesluit verloopt. Zo nodig treedt de ILT handhavend op. Het toezicht op het verwijderen van asbest uit bouwwerken (gebouwen, bruggen, viaducten, en dergelijke) vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de gemeente. Verder behandelt de ILT asbestwegen en meldingen, signalen en klachten over hoe bedrijven en personen met asbestsanering omgaan. De ILT neemt klachten in behandeling die betrekking hebben op de eigen toezichthoudende en handhavende taken. De inspectie doet dit samen met handhavingpartners zoals gemeenten, Omgevingsdienst/RUD, provincie, politie, Inspectie SZW en eventueel het Openbaar Ministerie.

2.2 Derden

Naam	Functionaris	Belangrijkste relatie/taak/ verantwoordelijkheid
Objecteigenaar/huurder/exploitant		Informatie; aansprakelijkheid
Gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf	Deskundig Inventariseerder Asbest (DIA)	Inventarisatie
Gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf	Deskundig Toezichthouder Asbestsloop (DTA); Deskundig Asbest Verwijderaar (DAV)	Sanering
Geaccrediteerd laboratorium	inspecteur en analist	Eindcontrole en materiaalonderzoek
Verzekeraar	salvage-coördinator	Verzekering

2.2.1 Toelichting

Objecteigenaar, huurder of exploitant

Bij een incident is de eigenaar van het pand en het omliggende terrein een belangrijke partij. Deze kan eventueel al aangeven of er asbesthoudend materiaal bij het incident betrokken is, bijvoorbeeld doordat in het verleden een asbestinventarisatie is uitgevoerd en/of een sanering heeft plaatsgevonden. In dat geval is die informatie te verifiëren via het landelijk asbestvolgsysteem. Als het incident stabiel is, zullen de hulpdiensten de afhandeling overdragen aan het bevoegd gezag. In die fase zal de eigenaar (en/of de verantwoordelijke voor het gebouw) worden aangesproken om zorg te dragen voor de opruimwerkzaamheden.

Gecertificeerde asbestinventarisatie en asbestverwijdering

Asbestinventarisatiebedrijven moeten werken conform het certificatieschema SC-540. Voor personen die gebouwen en objecten inventariseren op asbest, geldt een persoonscertificaat, de Deskundig Inventariseerder Asbest (DIA).

Asbestverwijderingsbedrijven werken conform het certificatieschema SC-530. Voor de personen die het asbest verwijderen geldt een persoonscertificaat, Deskundig Toezichthouder Asbestsloop (DTA) en de Deskundig Asbest Verwijderaar (DAV). Na asbestverwijdering moet een eindcontrole conform NEN 2990 worden uitgevoerd door een daartoe geaccrediteerd laboratorium of inspectie-instelling.

Geaccrediteerd laboratorium

Materiaalmonsters, genomen in het kader van een asbestinventarisatie of in het kader van de eindcontrole (NEN 2990), worden geanalyseerd in geaccrediteerde laboratoria (RvA-Testen¹⁷).

Verzekeraar

Via de Stichting Salvage komt op aanvraag een schade-expert namens de verzekeraars ter plaatse. Hij draagt zorg voor acties om onnodige vervolgschade te voorkomen. Daarnaast ondersteunt Salvage ook bij het regelen van tijdelijke opvang voor bewoners die door de aanwezigheid van asbest niet meer in hun huis kunnen blijven na een incident.

¹⁷ Een geaccrediteerd laboratorium beschikt over een accreditatie van de Raad voor Accreditatie (RvA) voor die bepaalde verrichting. De accreditatie is gebaseerd op de norm NEN-ISO/IEC 17025, ook wel RvA-Testen genoemd. Eindinspecties na sanering worden beoordeeld conform NEN-ISO 17020 (RvA-Inspectie).

3 Crisis- en risicocommunicatie

Er is veel geschreven over communicatie bij (asbest)incidenten. Uit deze informatie wordt duidelijk dat de communicatie over het incident en de daarbij gegeven boodschap in grote mate bepalend is voor de maatschappelijke (on)rust die ontstaat als gevolg van het incident. Dit hoofdstuk geeft handvatten voor de communicatie bij een asbestincident. Met crisiscommunicatie wordt de communicatie in de acute fase bedoeld. De communicatie over het incident op een ander moment wordt risicocommunicatie genoemd.

3.1 Aanbevelingen crisiscommunicatie

Onderstaande aanbevelingen zijn niet specifiek gericht op één betrokken partij. Ondanks dat het primaat voor risico- en crisiscommunicatie ligt bij het bevoegd gezag, is het noodzakelijk eenduidig en consequent te communiceren. Om het spreken met één mond te bevorderen, zijn de aanbevelingen daarom gericht op alle betrokken partijen.

Aanbeveling:

Zorg als gemeente dan wel veiligheidsregio bij opschaling in GRIP voor een strakke regie op de communicatie. Zorg dat er uit één mond wordt gecommuniceerd; ook al leveren meerdere partijen de inhoud: er is één zender, namelijk de gemeente (of de veiligheidsregio). Zie 3.2.3.

Aanbeveling:

Laat communicatieadviseurs zo snel mogelijk afstemmen met inhoudelijk deskundigen (ook als de melding niet via de GMK komt. Zie 3.2.). In het geval van gezondheidsrisico's een GGD-medewerker van de afdeling MMK of GAGS en als het gaat om informatie over het verspreidingsgebied, de AGS van de brandweer.

Aanbeveling:

Sluit aan op de risicobeleving van burgers door de zorgen concreet te benoemen. Laat omgevingsanalyses maken die specifiek zijn toegespitst op onrustgevoelens rond de asbestverontreiniging. Corrigeer feitelijk onjuiste opmerkingen in de (sociale) media. Zie 3.2.1 en 3.2.2.

Aanbeveling:

Neem de zorg van burgers serieus en duid het risico zorgvuldig; toon empathie. Zie 3.2.2.

Aanbeveling:

Vermeld expliciet de reden waarom bewoners een pand niet mogen betreden of moeten verlaten (vanwege het voorkomen van verspreiding of vanwege de sanering). Meestal gaat het niet om gezondheidsrisico's. Zie 3.2.3.

Aanbeveling:

Leg het verschil uit tussen de werknemers die beschermende kleding dienen te dragen vanwege dagelijkse blootstelling aan asbest en de incidentele blootstelling van de bewoners, die niet of nauwelijks bijdraagt aan het extra risico op kanker door asbest. Zie 3.2.

Aanbeveling:

Plaats het risico in een context of vergelijk het met bekende risico's, maar vermijd jargon en ambigue woorden. Leg vaktermen als dosis-responsrelatie goed uit. Alle stoffen zijn in een bepaalde hoeveelheid (dosis) schadelijk. Zie 3.2.2.

Aanbeveling:

Zorg ervoor dat daar waar werknemers uitsluitend met persoonlijke beschermingsmiddelen mogen komen, geen burgers komen. Zorg dat beheersmaatregelen in verhouding zijn met de duiding van het risico.

3.2 Crisiscommunicatie

Crisiscommunicatie is goed als het voldoet aan drie doelen:

- > informatieverstrekking
- > betekenisgeving
- > handelingsperspectief.

Bij informatieverstrekking gaat het om het communiceren van de feitelikheden van een incident:

- > wat is er gebeurd,
- > waar is het gebeurd en
- > wat bedreigt ons?

Bij betekenisgeving gaat het om de vraag: *Wat betekent dit voor onze samenleving of - op kleinere schaal - voor ons huizenblok?*

Bij het handelingsperspectief wordt ingegaan op wat er van getroffen en wel betrokkenen kan worden verwacht en wat zij ook daadwerkelijk zelf kunnen doen.

Bij crisiscommunicatie zijn het luisteren naar de vragen en opmerkingen die uit de samenleving komen en het actief, tijdig reageren daarop van cruciaal belang. Het gaat bij crisiscommunicatie om relatiecommunicatie, waarbij de belangen van de samenleving voorop staan en niet gaat over reputatiecommunicatie (Siepel & Regtvoort, 2015).

Bij een asbestincident is snel en duidelijk communiceren belangrijk. Als bij een incident sprake is van verspreiding van asbest of een vermoeden hiervan, dan zal dit zo snel mogelijk gecommuniceerd moeten worden. In de eerste berichten moet duidelijk worden aangegeven dat de hulpverleningsdiensten rekening houden met een mogelijke asbestverspreiding en daar voorlopig maatregelen voor nemen, totdat duidelijk is of er daadwerkelijk sprake is van asbest.

In de eerste communicatie moet ook worden aangegeven waarom de hulpverleningsdiensten deze maatregelen nemen. Omdat het risico op kanker nooit helemaal nul is, moet worden uitgelegd dat het risico op kanker door asbest toeneemt bij langdurige en hoge blootstelling. Hulpverleners komen vaker in aanraking met asbest dan de doorsnee burger.

Vanuit het oogpunt van arbeidshygiëne en het inperken van deze risico's worden maatregelen genomen door het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen zoals beschermende kleding en het dragen van adembescherming. Bij asbestwerkers zijn dit vaak eenmalige overalls en asbest-specifieke mondkapjes. De brandweer gebruikt hiervoor hun standaarduitrusting met beschermende kleding en onafhankelijke adembescherming (adempluchtmasker en onafhankelijk ademluchttoestel).

Door duidelijk de gezondheidsrisico's te communiceren (zeker als dat door een burgemeester wordt gedaan ondersteund door GGD, afdeling MMK) wordt onrust voorkomen. De volgende vragen kunnen dienen als leidraad voor de communicatieboodschap:

1. Wat is waar, wanneer en door welke oorzaak gebeurd?
2. Wat is de omvang van de locatie en het effectgebied?
3. Wat zijn de (mogelijke) gevolgen voor de gezondheid?
4. Welke maatregelen heeft de overheid genomen?
5. Welke maatregelen kunnen bewoners en omwonenden zelf treffen?
6. Wanneer volgt nadere informatie?
7. Waar kan men terecht met vragen?

3.2.1 Juiste, volledige en snelle informatievoorziening

De voorwaarden voor crisiscommunicatie staan op gespannen voet met elkaar als de juiste en volledige informatie niet tijdig voorhanden is. Communicatie- en inhoudsdeskundigen dienen zeer snel af te stemmen over de juiste inhoud en de wijze waarop de boodschap gebracht wordt. In de acute fase moet ook over de onvermijdelijke onzekerheid snel worden gecommuniceerd. Maak duidelijk wat bekend is en wat (nog) niet bekend is en wanneer aanvullende informatie bekend wordt gemaakt. Op deze wijze wordt zowel aan de voorwaarde snelheid als aan de voorwaarde volledigheid voldaan, aangezien wat niet bekend is niet meegedeeld kan worden. Om aan de derde voorwaarde, juistheid, te voldoen is het essentieel tijdig een regionale deskundige, zoals de GAGS, in te zetten¹⁸.

Bij dit aandachtspunt is het relevant via welke route een asbestincident wordt gemeld. Als een asbestincident niet bij Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK) wordt gemeld, zoals onverwachte asbestvondsten in woningen of in illegaal gestort afval, dan wordt deze vaak alleen opgepakt door gemeenten. In dat geval bestaat de kans dat relevante organisaties/functionarissen niet of niet tijdig worden gealarmeerd, waardoor de noodzakelijke afstemming tussen communicatie- en inhoudsdeskundigen te laat of in het geheel niet plaatsvindt.

3.2.2 Risicobeleving

Deskundigen denken vaak dat hun boodschap over de feitelijke risico's niet aanslaat bij de burgers, omdat de burger het risico niet begrijpt. Dit is slechts deels waar. Een andere reden is dat burgers kwalitatieve kenmerken laten meespelen die in kwantitatieve analyses van de deskundigen niet wordt meegenomen. Volgens het psychometrische model¹⁹ bestaat risicobeleving uit de dimensies onbekendheid, angstaanjagendheid van de dreiging en verontwaardiging over de dreiging. Het risico zoals dat ervaren wordt, neemt toe bij onbekende dreigingen die veel angst en verontwaardiging oproepen. Onbekende dreigingen zijn vaak niet waarneembaar, zeldzaam, nieuw, onzeker en hebben doorgaans niet-

¹⁸ [Rook bij branden. Aanpassing berichtgeving op grond van perceptieonderzoek](#), GGD Groningen, 2013.

¹⁹ Fischhoff, 1978; Alhakami, 1994; Slovic, 2000.

natuurlijke oorzaken en onzekere langetermijneffecten. Angst en verontwaardiging worden opgeroepen door onvrijwilligheid, gebrek aan controle, nabijheid van de dreiging, de mogelijkheid van ernstige, massale en oneerlijk verdeelde gevolgen. Hoe risico's worden beleefd wordt daarnaast beïnvloed door persoonlijke ervaringen, interpersoonlijke communicatie en informatie uit andere bronnen, zoals de (sociale) media. Een belangrijke factor daarbij is het vertrouwen in de informatiebron. Wanneer het vertrouwen in officiële instanties gering is, zal het publiek de informatie niet geloofwaardig achten, waardoor de communicatie niet het gewenste effect bereikt (Slovic, 2000).

De risicobeleving van de burger is dus niet zozeer verkeerd, maar anders dan de louter kwantitatieve analyses door deskundigen. Overigens gaat het niet uitsluitend om de risicobeleving door de burger, maar ook om de risicobeleving door de overheid (bestuurders/hulpdiensten). Ook menig professional van de overheid denkt regelmatig dat het risico groter is dan bijvoorbeeld het risico zoals aangegeven is door de GAGS: laatstgenoemde heeft de kwantitatieve analyse gemaakt.

In een onderzoek naar risicobeleving en -communicatie bij grote chemiebranden bleek het belangrijk de zorg van mensen, in casu namelijk de angst om kanker te krijgen, te benoemen. Het is aannemelijk dat deze zorg ook bestaat bij een brand met asbest. Door dit risico op kanker in een context te plaatsen en door het te vergelijken met meer bekende risico's (roken van enkele sigaretten), bleek de afzender van de boodschap meer vertrouwd te worden en tot minder ongerustheid te leiden (Greven, 2013). Het louter kwalitatief aangeven dat asbest schadelijk is, kan leiden tot meer ongerustheid over de gezondheidsrisico's, omdat het idee bestaat dat een enkele asbestvezel al kanker veroorzaakt.

Sommige publieksvoorlichters proberen de boodschap te vereenvoudigen en begrijpelijker te maken door (essentiële) nuances of vage termen uit de communicatie te elimineren. Met dergelijke simplificaties wordt het publiek onderschat. Bovendien stuit het publiek via andere kanalen en eigen nazoekwerk vanzelf op deze vage termen. Hierdoor kan een vertrouwensbreuk ontstaan of worden vergroot; het gevoel dat de overheid zaken onder de pet houdt.

Doordat zowel journalisten als mensen die actief zijn op sociale media ook een grotere risicobeleving kunnen hebben, zullen er overdrijvingen of incorrecte verslagen in de (sociale) media kunnen verschijnen. Deze berichten kunnen als waar worden ervaren.

3.2.3 Concrete en eenduidige communicatie

Communicatie die niet concreet en eenduidig is of zelfs tegenstrijdige informatie bevat, kan vragen oproepen en vervolgens door de burger geïnterpreteerd worden vanuit zijn eigen risicobeleving en ideeën. Onduidelijkheden en schijnbare tegenstrijdigheden in de informatieboodschap kunnen worden voorkomen door het gegeven advies te onderbouwen met duidelijke argumentatie.

Regie op het communicatieproces

Bij een asbestincident zijn meerdere publieke en private partijen betrokken. Wanneer elk van de partijen zelf gaat communiceren met bewoners, betrokken bevolking en pers is het zeer waarschijnlijk dat verschillende en elkaar tegensprekende berichten worden geuit. Juist bij incidenten waarbij de risicobeleving groot is, zullen deze verschillen tot meer onrust leiden.

Bewoners moesten hun huis verlaten vanwege asbest

Een bekende mededeling, maar wat wordt er met vanwege asbest bedoeld? Meestal is de reden: om te voorkomen dat bewoners het aanwezige asbest verder verspreiden waardoor het opruimen van het asbest wordt bemoeilijkt of een andere praktische reden. De reden is eigenlijk nooit dat bewoners hun huis moeten verlaten vanwege de gezondheidsrisico's.

Ook in situaties waar om praktische redenen bewoners het huis verlaten, lopen er asbestsaneerders in witte pakken rond. Medewerkers van een asbestsaneringsbedrijf dragen beschermende pakken, omdat zij dagelijks met asbest in aanraking komen. Alleen vaak en veel werken met asbest, zonder beschermende kleding, is gevaarlijk. Hoe hoger de cumulatieve blootstelling, hoe groter het risico. Dat wil zeggen dat:

- > het risico gering is wanneer iemand veel vezels gedurende korte tijd inademt
- > het risico gering is wanneer iemand weinig vezels gedurende lange tijd inademt
- > het risico groter is wanneer iemand veel vezels gedurende lange tijd inademt.

Daarnaast is er altijd een bepaalde hoeveelheid asbestvezels aanwezig in de lucht.

Dosisresponsrelatie

Een risico uitgedrukt in een getal (kwantitatieve benadering) sluit ook minder goed aan op de informatiebehoefte van de burger, omdat een leek minder gevoelig is voor relaties tussen dosis en blootstelling. Chemische stoffen zijn of gevaarlijk of niet gevaarlijk (hazard benadering, Neil, 1994). Houd er rekening mee dat mensen weinig besef hebben van de relatie tussen dosis en gezondheidseffecten en daardoor denken dat ook een zeer geringe dosis asbest tot kanker zal leiden.

Als risico's in vaktermen of woorden worden uitgedrukt, dan wordt het risico door leken niet goed begrepen (Timmermans, 1994). Een term als verwaarloosbaar klein wordt door een burger dus mogelijk als een veel grotere kans ingeschat dan de deskundige heeft bedoeld. De ontvanger van de boodschap kan het risico beter plaatsen wanneer het risico in een context is geplaatst of wanneer er een vergelijking met andere risico's wordt gemaakt, waardoor de risicobeleving afneemt (Greven, 2013).

Aangezien de kwantitatieve risico's van risico's bij bijvoorbeeld chemiebranden, radioactieve straling en asbest veel kleiner zijn dan hoe de risicobeleving is, kan gemakkelijk de indruk ontstaan dat het risico wordt gebagatelliseerd.

Impliciete informatie

Behalve via de reguliere crisiscommunicatie loopt de communicatie over het incident op een impliciete manier, zoals het zichtbare gedrag van hulpdiensten, saneerders en burgers. Er wordt bijvoorbeeld een verwarrend signaal afgegeven wanneer enerzijds wordt gesproken over een verwaarloosbaar risico voor de gezondheid terwijl burgers - inclusief kinderen - tussen werknemers in beschermende kleding met filtermaskers lopen. Ook het inzetten van ingrijpende maatregelen, zoals ontruimen, is het uitdragen van de boodschap zonder woorden dat de situatie erg gevaarlijk is.

3.3 Risicocommunicatie

Wat zijn de risico's in mijn omgeving en wat kan ik doen als het mis gaat? Dat zijn de twee cruciale vragen die, kijkend vanuit het perspectief van een burger, in risicocommunicatie een rol spelen. Dit zou ook het vertrekpunt moeten zijn van de overheid; in volle transparantie communiceren over risico's en hoe te handelen als een crisis ontstaat.

In relatie tot asbest betekent dit aansluiten op de zorgen van burgers, een duidelijke uitleg geven over de gevaren van asbest en de risico's van een asbestblootstelling in het juiste perspectief geplaatst. Daarbij moeten rekening gehouden worden met het feit dat de beleving van risico's van asbest en de gevolgen van een besmetting, heel anders worden beleefd dan de risico's volgens deskundigen zijn. Het in het juiste perspectief plaatsen van asbest en asbestbesmetting start met het (h)erkennen van deze kloof. Zaak dus om de wetenschappelijke werkelijkheid te vertalen naar een belevingswerkelijkheid. Dit kan bijvoorbeeld door te laten zien hoeveel mensen die daadwerkelijk longkanker veroorzaakt door asbest hebben gekregen door asbest en wat de oorzaak daarbij is van de asbestbesmetting, namelijk vrijwel altijd een arbeidsmatige of langdurige blootstelling hebben gehad of langdurige blootstelling. Maar ook door uit te leggen wat bewoners zelf kunnen doen als asbest wordt geconstateerd, dat alleen vrijkomende asbeststof (door breken, boren, er overheen rijden of lopen) gevaarlijk is moet worden voorkómen en dat stukken asbest die men op straat vindt gewoon opgeruimd kunnen worden; maar ook dat brandweermensen vaker met asbest in aanraking komen en daardoor een grotere kans op een asbestbesmetting hebben.

Zorg bij risicocommunicatie over asbest voor aansluiting op crisiscommunicatie!

Bijlage 1: Voorbeeldbrieven

In deze bijlage worden enkele voorbeelden gegeven van brieven die (geheel of gedeeltelijk) namens de gemeente aan bewoners en andere direct betrokkenen verstuurd kunnen worden. De inhoud van deze voorbeeldbrieven sluit aan bij de categorie-indeling in de schema's (deel I hoofdstuk 2).

Algemene aandachtspunten:

- > Gebruik het briefpapier van de gemeente.
- > Pas de gebruikelijke aanhef toe. Dus:
 - . aan de bewoners (van een bepaalde wijk)
 - . onderwerp: brand in pand x, locatie y waarbij asbest is vrijgekomen.
- > Beoordeel of de brief ook in andere talen dan in het Nederlands opgesteld moet worden.
- > Verwijs naar een website voor achtergrondinformatie of naar de website van de gemeente als daar specifieke informatie op staat over het incident, zodat de lezer direct en zelfstandig extra informatie kan vinden.

Categorie I: Asbestincident binnen

Datum: 0 0 0 0 0 0 ..

Onderwerp: 0 0 0 0 0 .. (brand in pand x, locatie y, waarbij asbest is vrijgekomen)

Geachte bewoner(s) van de wijk 0 0 0 0 0 ..,

Wij vragen uw aandacht voor het volgende.

In 0 0 0 0 0 .. (bedrijf, pand, schuur, etc.) aan de (straat) in (plaatsnaam) is na een brand asbest vrijgekomen. (Of beschrijf hier een ander incidenttype dat de oorzaak is van de onwenselijke verspreiding van asbest in het gebouw.)

Het asbest heeft zich niet tot buiten het gebouw verspreid. U bent hierdoor niet in contact gekomen met asbest. Er bestaat dan ook geen risico voor uw gezondheid. Een gespecialiseerd bedrijf ruimt zo spoedig mogelijk het asbest op dat op dit moment nog in het gebouw ligt.

Heeft u naar aanleiding van deze brief nog vragen, dan kunt u tijdens kantooruren contact opnemen met 0 0 0 0 0 .. (persoon x, afdeling y, tel.nr.) of kijk voor algemene informatie over asbest op [www.0 0 0](#) (website met achtergrondinformatie vermelden).

Met vriendelijke groet,

0 0 0 0 0 0 (ondertekening)
(Burgemeester/naam en functie)

Categorie II: Asbestincident binnen

Datum: 0 0 0 0 0 0 ..

Onderwerp: 0 0 0 0 0 .. (brand in pand x, locatie y, waarbij asbest is vrijgekomen)

Geachte bewoner(s) van de wijk 0 0 0 0 0 ..,

Wij vragen uw aandacht voor het volgende.

In 0 0 0 0 0 .. (bedrijf, pand, schuur, etc.) aan de (straat) in (plaatsnaam) is na een brand asbest vrijgekomen. (Of beschrijf hier een ander incidenttype dat de oorzaak is van de onwenselijke verspreiding van asbest in het gebouw.)

Het asbest is in de omgeving van het gebouw terecht gekomen. Uit onderzoek blijkt echter dat de asbest niet in uw woon (werk)gebied ligt. Er bestaan dan ook geen risico's voor uw gezondheid. Een gespecialiseerd bedrijf ruimt zo spoedig mogelijk het asbest op dat op dit moment nog op de locatie ligt. Ook het gebied waarover het asbesthoudend materiaal zich heeft verspreid, wordt opgeruimd.

(Indien van toepassing eraan toevoegen:) Om verdere verspreiding van het asbest te voorkomen, is het betreffende gebied 0 0 0 . (beschrijf/ benoem het gebied) afgezet tot na het opruimen.

Heeft u naar aanleiding van deze brief nog vragen, dan kunt u tijdens kantooruren contact opnemen met 0 0 0 0 0 0 . (persoon x, afdeling y, tel.nr.) of kijk voor algemene informatie over asbest op [www.0 0 0](#) . (website met achtergrondinformatie vermelden).

Met vriendelijke groet,

0 0 0 0 0 0 (ondertekening)
(Burgemeester/naam en functie)

Categorie III: Asbestincident ~~buiten~~ voorbeeld 1

Datum: 0 0 0 0 0 0 ..

Onderwerp: 0 0 0 0 0 .. (brand locatie x, waarbij asbest is vrijgekomen)

Geachte bewoner(s) van de wijk 0 0 0 0 0 ..,

Wij vragen uw aandacht voor het volgende.

In 0 0 0 0 0 0 . (bedrijf, pand, schuur, etc.) aan de (straat) in (plaatsnaam) is op (datum) asbest vrijgekomen 0 0 0 0 . (beschrijf hier de oorzaak van de onwenselijke verspreiding van asbest in en buiten het gebouw). In 0 .. (bedrijf, pand, schuur) bevond zich asbesthoudend materiaal.

Uit onderzoek blijkt dat in uw woonomgeving als gevolg van het incident asbesthoudend materiaal is (of: asbesthoudende stukjes/flinters zijn) neergekomen. Bij het kapot trappen of overheen rijden kunnen asbestvezels vrijkomen. Om dit te voorkomen, zijn door de politie in de wijk verkeersmaatregelen genomen en is het gebied afgezet. (Eventueel nadere informatie geven welke straten/pleinen afgezet zijn, etc.) De exacte grenzen van het met asbest verontreinigde gebied worden nog vastgesteld door een gespecialiseerd onderzoeksbureau.

Zeer klein risico

Asbest is een kankerverwekkende stof. Het inademen van asbestvezels kan op termijn longkanker of longvlieskanker veroorzaken. De totale hoeveelheid vezels die iemand inademt bepaalt het risico op kanker. Hoe meer vezels zijn ingeademd, hoe groter het risico. De hoeveelheid vezels die u heeft ingeademd bij dit incident is zeer gering. In de buitenlucht is sprake van verdunning en de concentratie in de lucht wordt nooit heel hoog. Ook was de tijd dat u in contact was met asbest van korte duur. Zeker (aanvulling bij brand: wanneer u uit de rook blijft en) als u ramen en deuren tijdelijk gesloten had. Daarom is het risico voor u verwaarloosbaar klein. De mensen die asbest verwijderen, gebruiken adembescherming en beschermende kleding omdat zij vrijwel iedere dag met asbest in contact komen.

Wat doet uw gemeente en wat kunt u doen?

Hoewel het risico verwaarloosbaar klein is, willen wij voorkomen dat er toch vezels in uw huis terecht komen en dat u aan asbest wordt blootgesteld.

1. De stukjes asbest worden zo snel mogelijk door een speciaal bedrijf opgeruimd, allereerst op de openbare wegen. Daarna worden de schoongemaakt (prioriteiten aangeven, zoals belangrijke gebouwen, scholen, etc.). Dit kan enkele dagen duren. Omdat de werknemers van het gespecialiseerde bedrijf bijna dagelijks met asbest omgaan en direct met het asbest in contact komen, dragen zij beschermende kleding. Voor u is het risico zo klein dat u geen beschermende kleding nodig heeft.
2. 0 0 0 0 (eventueel nadere tijdelijke maatregelen aangeven, b.v. dat misschien voor een bepaalde tijd scholen gesloten zijn of dat bepaalde objecten niet betreden mogen worden, etc.)
3. Raap asbest niet op en loop er niet doorheen. Laat schoenen het liefst buiten. Zo houdt u asbest buiten de deur.

De schoonmaakploeg komt zo spoedig mogelijk bij u langs. Ga niet zelf schoonmaken. Heeft u toch last van asbest bij de voor- of achterdeur? Veegt u dan met een zachte bezem de stukjes opzij. Maak uw bezem later buiten schoon met water boven een afvoerputje, zodat het vuile water direct wegloopt.

Voorkom dat u of uw kinderen onnodig over verontreinigde grond of gras lopen om verspreiding zo veel mogelijk te voorkomen. Zodra de asbest is opgeruimd of als er zich eerder ontwikkelingen voordoen, stellen wij u per brief zo spoedig mogelijk op de hoogte (de aan u gegeven informatie bevindt zich ook op de website: [õ õ õ õ .. \(website vermelden\)](#)).

Heeft u na het lezen van deze brief nog vragen of wilt u een toelichting? Neemt u dan tijdens kantooruren contact op met (*persoon of personen, afdeling, tel.nr.*). Meer algemene informatie over asbest kunt u vinden op [wwwõ õ õ õ õ \(website met achtergrondinformatie vermelden\)](#).

Met vriendelijke groet,

õ õ õ õ õ õ õ (*ondertekening*)
(*Burgemeester/naam en functie*)

Categorie III: Asbestincident buiten voorbeeld 2 (asbest bij brand)

Datum: 0 0 0 0 0 0 ..

Onderwerp: 0 0 0 0 .. (brand locatie x, waarbij asbest is vrijgekomen)

Geachte bewoner(s) van de wijk 0 0 0 0 ..,

Wij vragen uw aandacht voor het volgende.

Bij u in de buurt is een brand geweest. Naast rook en roet zijn er mogelijk ook asbestdeeltjes vrijgekomen. Het gebied waar eventueel asbest ligt, is afgezet. Uw woning staat in of dichtbij het afgezette gebied. Het gebied wordt onderzocht en zo nodig schoongemaakt.

Wat kunt u nu zelf doen?

- U kunt ramen en deuren weer openen en het ventilatiesysteem weer aanzetten.
- Doe buiten uw schoenen aan en uit, of spoel ze af. Zo voorkomt u dat asbestdeeltjes in uw woning terechtkomen. Neem bijvoorbeeld een kindwagen ook pas mee naar binnen als de banden buiten goed afgespoeld zijn. Doe dit ook met fietsen.
- Houd huisdieren zo mogelijk binnen of vermijd plekken waar brandresten liggen. Maak de poten van uw huisdier schoon als uw huisdier toch buiten geweest is.
- Als u brandresten ziet, laat deze dan liggen. Een deskundig bedrijf zal de brandresten komen opruimen. Loop en rijd er niet door, maar gebruik zo veel mogelijk de schoongemaakte routes. Maak de omgeving van uw huis niet zelf schoon, tenzij het in- en uitgaan ernstig wordt belemmerd. Laat het opruimen over aan de mensen van het deskundig bedrijf.
- Wijs uw kinderen op de brandresten en kies een schone speelplek.
- Asbest wordt niet opgenomen door een plant, maar blijft aan de buitenkant zitten. Spoel daarom de groenten uit uw tuin voor gebruik extra goed schoon met water. Zichtbaar vervuilde groenten kunt u beter niet eten in verband met andere schadelijke stoffen die in brandresten zitten.

Maatregelen

Binnen het afgezette gebied gelden verkeersmaatregelen, zoals 0 0 (toelichten welke). Specialisten onderzoeken waar het asbest precies ligt en zullen het opruimen. Omdat zij bijna dagelijks met asbest omgaan en direct met het asbest in aanraking komen, dragen zij beschermende kleding. U heeft die speciale kleding niet nodig.

Gezondheidsrisico's

Gezondheidsrisico's kunnen ontstaan door het inademen van losse asbestvezels. In de buitenlucht zijn altijd al asbestvezels aanwezig in lage concentraties. Lang niet iedereen die asbestvezels inademt, krijgt daardoor kanker. De kans hierop wordt groter bij het langdurig inademen van hoge concentraties asbestvezels. Bij de brand in uw omgeving is sprake van een kortdurende blootstelling aan een tijdelijk (licht) verhoogde concentratie asbestvezels en daarom is het extra risico verwaarloosbaar klein. Toch willen we blootstelling voorkomen. De eerder genoemde adviezen helpen daarbij.

Meer informatie

Zodra wij meer weten over de situatie zullen wij u daarover informeren. Ook kunt u meer informatie vinden op de website: www.0 0 0 .. (website met achtergrondinformatie vermelden). Mocht u na het lezen van deze brief nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met gemeente 0 0 0 .. (naam gemeente) via (naam, afdeling, tel.nr.)

Wanneer u vragen hebt over asbest en mogelijke risico's voor uw gezondheid, kunt u contact opnemen met GGD ... (naam GGD) via ... (naam, afdeling, tel.nr.)

Met vriendelijke groet,

õ õ õ õ õ õ õ (ondertekening)
(Burgemeester/naam en functie)

VERVALLEN

Bijlage 2: Wettelijk kader

Het wettelijk kader in relatie tot asbestverwijdering en de aanpak van asbestincidenten omvat de volgende wetten en bijbehorende besluiten:

Asbestverwijderingsbesluit 2005

Dit besluit heeft tot doel de emissie van asbestvezels te voorkomen bij het geheel of gedeeltelijk afbreken of uit elkaar nemen van een bouwwerk of object, bij het verwijderen van asbest of asbesthoudende producten uit een bouwwerk of object of bij het opruimen van asbest of asbesthoudende producten na incidenten²⁰. Ook geeft het aan wie bevoegd is om met asbest te mogen werken.

Besluit asbestwegen milieubeheer

In dit besluit wordt geregeld dat het verboden is om een asbesthoudende weg te bezitten. In met name het buitengebied kunnen de onverharde wegen asbest bevatten, waardoor er een risico is voor de gebruikers van die weg (waaronder hulpdiensten bij een calamiteit/incident). De certificatieschema's SC-530 en SC-540 vormen een richtlijn, vastgesteld door het ministerie van SZW.

Certificatieschema SC-530 asbestverwijdering

Dit werkveld-specifieke certificatieschema is van toepassing op het verwijderen van asbest, asbesthoudende producten en met asbest verontreinigd materiaal of asbest verontreinigde constructieonderdelen voorafgaand aan sloop, renovatie of onderhoud in bouwwerken en objecten en na een incident.

Certificatieschema SC-540 asbestinventarisatie

Dit werkveld-specifieke certificatieschema is van toepassing op de inventarisatie van de mogelijk aanwezige asbestbronnen, asbesthoudende producten en met asbest verontreinigd materiaal of met asbest verontreinigde constructieonderdelen in een bouwwerk of object voorafgaand aan:

- > het geheel of gedeeltelijk afbreken van bouwwerken en/of objecten
- > het verwijderen van asbest
- > het opruimen van asbest na een incident.

De resultaten worden vastgelegd in een asbestinventarisatierapport inclusief risicoclassificaties.

Wet veiligheidsregio's (Wvr)

Doel van de Wvr is het realiseren van een efficiënte en kwalitatief hoogwaardige organisatie van de brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening, rampenbestrijding en crisisbeheersing onder één regionale bestuurlijke regie. Ook de organisatie van de gemeenschappelijke meldkamer is geregeld in deze wet.

Wet publieke gezondheid (Wpg)

De Wpg behelst onder andere de taakstelling van de GGD. Relevant in relatie tot asbestincidenten is artikel 2, lid 2c en 2e van de Wet publieke gezondheid: het bewaken van gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen en het bevorderen van medisch

²⁰ Uit: Nota van Toelichting bij Asbestverwijderingsbesluit 2005

milieukundige zorg. Een en ander wordt concreter beschreven in het Besluit publieke gezondheid artikel 2, lid 3b: het adviseren van de bevolking over risico's, inclusief gezondheidskundig advies over gevaarlijke stoffen, in het bijzonder bij rampen of dreiging van rampen.

Woningwet en Bouwbesluit 2012

Het Bouwbesluit bevat voorschriften voor het bouwen, gebruiken en slopen van bouwwerken. Het Bouwbesluit bevat ook bepalingen en voorschriften over het slopen van asbest. Het Bouwbesluit bevat bouwtechnische voorschriften waaraan bouwwerken in Nederland minimaal moeten voldoen. Artikel 1a van de Woningwet²¹ is het kapstokartikel om eigenaren van een gebouw te bewegen hun verantwoordelijkheid te nemen.

Wet bodembescherming

Wet waarin wordt gesteld welke concentratie er aan asbest in de bodem mag zitten. Ook geeft deze wet aan dat nieuwe gevallen van bodemverontreiniging opgeruimd moeten worden.

Wet milieubeheer (Wm)

In deze wet is bepaald welke (wettelijke) instrumenten kunnen worden ingezet om het milieu te beschermen. In relatie tot een asbestincident is hoofdstuk 17 Wm van belang voor asbestincidenten bij bedrijven; de Maatregelen in bijzondere omstandigheden. Artikel 17.1.1: Indien zich in een inrichting een ongewoon voorval voordoet of heeft voorgedaan, waardoor nadelige gevolgen voor het milieu zijn ontstaan of dreigen te ontstaan, treft degene die de inrichting drijft, onmiddellijk de maatregelen die redelijkerwijs van hem kunnen worden verlangd om herhaling of de gevolgen van dat voorval te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, zo veel mogelijk te beperken en ongedaan te maken. In relatie tot een asbestincident bij een particulier, kan men terugvallen op het zorgplichtartikel in de Wet milieubeheer art. 1.1a.

Arbeidsomstandighedenwet en het Arbeidsomstandighedenbesluit

De 'Arbowet' bevordert veiligheid en gezondheid van werknemers door arbeidssituaties zo te organiseren dat werknemers zo weinig mogelijk risico lopen. In relatie tot asbest gaat het er om dat de blootstelling zo veel mogelijk beperkt wordt.²² De brandweer heeft een eigen asbestprocedure²³ om dit risico te minimaliseren. Brandweer en politie zijn onder strikte condities vrijgesteld van de Arbowet.²⁴ De uitzonderingen gelden voor het uitoefenen van de wettelijke brandweer- en politietaken en zijn uitgewerkt in het Arbeidsomstandighedenbesluit. Deze uitzonderingen gelden alleen als er sprake is van repressief optreden en noodhulp, een levensbedreigende situatie voor mens en dier en als de juiste repressieve inzet in gevaar dreigt te komen of belemmerd wordt door naleving van de Arbowet. Daarnaast geeft het Arbobesluit diverse voorschriften voor het verwijderen van asbest (art 4.37 e.v.), waarmee door Inspectie SZW onder andere kan worden opgetreden tegen niet gecertificeerde verwijderaars en het niet uitvoeren van verwijderingswerkzaamheden conform de certificatie-eisen.

²¹ Lid 1: De eigenaar van een bouwwerk, open erf of terrein of degene die uit anderen hoofde bevoegd is tot het daaraan treffen van voorzieningen, draagt er zorg voor dat als gevolg van de staat van dat bouwwerk, open erf of terrein geen gevaar voor de gezondheid of veiligheid ontstaat dan wel voortduurt.

²² Zie Arbobesluit hoofdstuk 4, afdeling 5, Aanvullende voorschriften asbest.

²³ Brancherichtlijn en publicatie Brandweeroptreden bij asbestincidenten (2016).

²⁴ De uitzonderingen zijn opgenomen in artikel 1.17 van het Arbobesluit.

NEN 2990:2012

Beschrijft de manier waarop een containment (afgeschermd ruimte of buitenlocatie waar(uit) volgens wettelijke voorschriften asbest is verwijderd) moet worden gecontroleerd op de aanwezigheid van asbesthoudende resten. Het doel van de eindcontrole is om vast te stellen dat een ruimte of buitenlocatie na verwijdering of asbestsanering aan de gestelde opleveringseisen voldoet en dat de ruimten weer toegankelijk zijn voor personen, zonder kans op blootstelling boven het gehanteerde toetsingscriterium.

NEN 2991:2015

Beschrijft een bepalingsmethode ter vaststelling van de asbestconcentraties in de binnenlucht en een beoordelingskader voor blootstellingsrisico's aan asbest voor gebruikers en derden in gebouwen, woningen, constructies, objecten, leegstaande bouwwerken en industriële installaties waarin asbesthoudende materialen zijn verwerkt en hoe de concentratie asbestvezels in de lucht bepaald moet worden. Een NEN 2991-onderzoek (niet verplicht) is een aanvullend onderzoek ter beoordeling van directe gezondheidsrisico's aan asbest.

Bijlage 3: Afkortingen en begrippen

AGS	Adviseur Gevaarlijke Stoffen. Piketfunctionaris van de brandweer.
ADK	Asbestdeskundige (conform SC-570)
Asbestbrand	Brand waarbij asbestcement delamineert en in flinters uit elkaar spat (als het ware 'explodeert') en waarbij deze flinters en/of asbestvezels in de omgeving vrijkomen.
Asbestdeskundige	Onafhankelijk werknemer van een gespecialiseerd asbestinventarisatiebedrijf of -instantie of functionaris die aantoonbaar beschikt over vergelijkbare deskundigheid (DIA-gecertificeerd).
Asbestincident	Een situatie waarin (mogelijk) asbest vrijkomt in de omgeving en er mogelijk sprake is van een risico voor de gezondheid.
Asbestprocedure	Procedure van de brandweer waarin voorschriften ter voorkoming van blootstelling van de brandweer aan asbest staan.
Asbesttype/soort	Er zijn twee groepen asbest: de serpentijngroep, waartoe asbesttype chrysotiel (witte/asbest) behoort en de amfiboolgroep, waartoe asbesttypen crocidoliet (blauwe/asbest) en amosiet (bruine/asbest) behoren.
Asbest, amfibool-	Vezelvormige silicaten actinoliet (CAS-nummer: 77536-66-4), amosiet (CAS 12172-73-5), anthofylliet (CAS 77536-67-5), crocidoliet (CAS 12001-28-4) en tremoliet (CAS 77536-68-6).
Asbest, serpentijn-	Vezelvormige variant van het mineraal serpentijn, aangeduid als chrysotiel (CAS-nummer 12001-29-5).
Asbestveilig	Situatie waarin ook onder de slechtst denkbare omstandigheden nooit zoveel asbesthoudend materiaal in een besloten ruimte terecht kan komen dat daardoor verhoogde asbestconcentraties in de binnenlucht ontstaan.
Ascet-proces- asbestinventarisatie	Certificaat waaruit blijkt dat een asbestinventarisatiebedrijf voldoet aan de certificatie-eisen in het certificatieschema asbestverwijderen SC-540. Inventarisatiebedrijven die dit certificaat hebben, zijn deskundig in de zin van het Asbestverwijderingsbesluit.
Ascet-proces- certificaat algemeen	Certificaat waaruit blijkt dat een asbestverwijderingsbedrijf voldoet aan de eisen van het certificatieschema asbestverwijderen (SC-530).

Bevoegd gezag	Het bestuursorgaan dat bevoegd is omtrent die zaak besluiten te nemen of beschikkingen af te geven. Dat is/kan zijn: gemeente, Omgevingsdienst/Regionale Uitvoeringsdienst, provincie.
Categorie-indeling	Methode van rangschikking van de omvang van het asbestincident en de schaalgrootte van de te treffen maatregelen. Er worden drie categorieën, I, II en III onderscheiden. Zie hiervoor ook de schema's in dit document.
CoPI	Commando Plaats Incident. Groep leidinggevenden van verschillende disciplines (brandweer, politie, GHOR en gemeente) belast met de coördinatie van de inzet ter plaatse.
CVE	Coördinator Verkenningseenheid (zie ook VE). Voorheen: meetplanleider (MPL, brandweer).
Delaminatie	In het cement met asbest van asbesthoudende (golf)platen is water opgesloten dat achtergebleven is uit de productiefase van de asbestcementplaten. Bij een snelle verhitting tot 500 °C gaat dit water uitzetten. Hierdoor wordt een hoge druk opgebouwd in de asbestcementplaten, die daardoor explosiegedrag gaan vertonen. Dit wordt ook wel delamineren genoemd.
Deskundig bedrijf	Een asbestverwijderingsbedrijf dat beschikt over een Ascet-procescertificaat voor het verwijderen van asbest. Wat onder 'deskundig' wordt verstaan is in de wet omschreven en geregeld middels persoonscertificaten.
DAV	Deskundig Asbestverwijderaar
DIA	Deskundig Inventariseerder Asbest. Werkzaam voor een commercieel bedrijf of voor de overheid, die een asbest-inventarisatie mag uitvoeren. Is gecertificeerd conform SC-560.
DTA	Deskundig Toezichthouder Asbestverwijdering
Eindinspectie	Controle na beroepsmatige verwijdering van asbest, om vast te stellen of er geen visueel zichtbare asbestresten zijn achtergebleven en de asbestconcentratie in de lucht is gedaald tot beneden de vrijgavegrens. (NB: Bij eindinspectie in een buitensituatie wordt alleen een visuele inspectie uitgevoerd.) De controle moet worden uitgevoerd door een laboratorium/inspectie-instelling conform NEN 2990.
GAGS	Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen. Piketfunctionaris in dienst bij de GGD.
Gespecialiseerd laboratorium	Een voor monsterneming en analyses op de aanwezigheid van asbest toegerust laboratorium, met een accreditatie van de Raad voor de Accreditatie voor de desbetreffende verrichting.
GGD	Gemeentelijke (gemeenschappelijke) Gezondheidsdienst.

GHOR	De Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio is verantwoordelijk voor de coördinatie van geneeskundige hulpverlening bij zware ongevallen en rampen.
GMK	Gemeenschappelijke Meldkamer van de overheidshulpdiensten.
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure. GRIP kan worden afgekondigd door operationeel leidinggevenden. Denk aan een OvD. GRIP kent verschillende alarmeringsniveaus afhankelijk van de (verwachte) impact van een incident: GRIP 0 en 1 bij bronbestrijding, GRIP 2 en hoger (tot 5) bij incidenten met duidelijke uitstraling naar de omgeving.
Hechtgebonden	Asbesthoudend materiaal dat onder intensieve gebruikscondities, zelfs in een omsloten ruimte, niet kan leiden tot een asbestconcentratie in de lucht die hoger is dan de grenswaarde en/of verspreiding van asbest of asbesthoudende stof in de omgeving. <u>Niet-hechtgebonden</u> is asbesthoudend materiaal dat onder intensieve of zelfs normale gebruikscondities in de desbetreffende omsloten ruimte kan leiden tot een significant verhoogde asbestconcentratie in de lucht die hoger is dan de grenswaarde.
IBGS	Incidentbestrijding Gevaarlijke Stoffen. Afkorting in gebruik bij de brandweer. (Voorheen OGS)
IFV	Instituut Fysieke Veiligheid
IL&T	Inspectie Leefomgeving & Transport. Valt onder het Ministerie van Infrastructuur en Milieu.
ISZW	Inspectie Sociale zaken en Werkgelegenheid. Valt onder het gelijknamige ministerie.
Mesothelioom	Kanker in de longvliezen, soms in het buikvlies.
MMK	Medische Milieukunde
NEN 2990	Normvoorschrift; beschrijft de manier waarop een 'containment' (afgeschermd ruimte of buitenlocatie waar(uit) asbest is verwijderd volgens de geldende wettelijke voorschriften) moet worden gecontroleerd op de aanwezigheid van asbesthoudende resten.
NEN 2991	Normvoorschrift; beschrijft een bepalingsmethode ter vaststelling van de asbestconcentraties in de binnenlucht en een beoordelingskader voor blootstellingsrisico's aan asbest voor gebruikers en derden in gebouwen, woningen, constructies, objecten, leegstaande bouwwerken en industriële installaties waarin asbesthoudende materialen zijn verwerkt.
OD	Omgevingsdienst

OvD	Officier van Dienst. Piketfunctionaris werkzaam bij brandweer (OvD-B), Politie (OvD-P), GHOR (OvD-G, Geneeskundig) of de gemeente (OvD-Bz, bevolkingszorg)
Primaire emissie	Asbestvezels van inadembare afmetingen die tijdens een incident in eerste instantie aan de lucht vrijkomen.
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Valt onder het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst. Voert milieutaken uit namens provincie en gemeenten.
SC-530	Het certificaat dat men nodig heeft om legitiem asbest te mogen verwijderen. In de SC-530 staat een zorgvuldige beschrijving voor het verwijderen van asbest.
SC-540	Certificeringsschema, onder verantwoordelijkheid van het Centraal College van Deskundigen Asbest ontwikkeld. Dit is de certificatieregeling voor inventarisatiebedrijven of onderzoeksinstellingen die asbestinventarisaties in gebouwen en/of objecten uitvoeren.
SC-560	Zie DIA.
SC-570	Examineringsschema. Bevat de eindtermen voor het examen Asbestdeskundige (ADK).
Secundaire emissie	Verdere vorming, vrijkomen en verspreiding van vezels naar de omgeving en/of binnenruimten uit neergeslagen asbestdeeltjes of asbestflinters; dit kan gebeuren door bijvoorbeeld verwaaiing of menselijke verspreiding via schoeisel/voertuigen.
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek.
VE	Verkenningseenheid. Voorheen: Waarschuwings- en Verkenningdienst van de brandweer (WVD). De VE staat onder leiding van de Coördinator Verkenningseenheid (CVE).
Verspreidingsgebied	Gebied waarin zichtbare (en niet-zichtbare) asbest (flinters, plukjes, stukjes) terecht is gekomen.
Verwijderingsbedrijf	Een asbestverwijderingsbedrijf dat over een SC-530-certificaat beschikt, is deskundig in de zin van het Asbestverwijderingsbesluit.
VROM	Het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). Taken van dit oude ministerie vallen nu onder het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Bijlage 4: Referenties

Aedes

[Handboek asbest](#), Theorie en praktijk voor het correct verwijderen van asbest, 2016.

Brandweer Nederland & Brandweeracademie IFV

[Brandweeroptreden bij asbestincidenten](#), Brancherichtlijn en publicatie, 2016.

IFV

[Bestuurlijke netwerkaarten crisisbeheersing](#), nr.5 Milieu, 2015.

RIVM

[GGD-richtlijn medische milieukunde](#) - Gezondheidsrisico's van asbest in woningen en publieke gebouwen, 2014.

TNO

[Het vrijkomen van asbest bij brand, rapport TNO-MW - R 95/152](#), 1995.

Vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland

[Handreiking Asbestcommunicatie](#), deel 3, Aanpak Communicatie, 2014.

VROM-inspectie

[Plan van aanpak asbestbrand](#) (4^e druk), 2006.

De 1^e druk van het Plan van aanpak asbestbrand dateert van 1996.

VROM-inspectie

[Plan van aanpak asbestbrand op hoofdlijnen](#), 2006.

Literatuur bij deel II, hoofdstuk 3, Risico- en crisiscommunicatie

Alhakami A.S., Slovic P.

A psychological study of the inverse relationship between perceived risk and perceived benefit, Risk Anal. Dec; 14(6):1085-96, 1994.

Fischhoff B., Slovic P., Lichtenstein S., Read S. & Combs B.

How safe is safe enough? A psychometric study of attitudes towards technological risks and benefits, Policy Sciences 9: 127-152, 1978.

Glik D.

Risk communication for public health emergencies, Ann. Rev. Public Health 28 (1): 33-54, 2007.

Greven F., Claassen L., Timmermans D., Woudenberg F. & Duijm F.

[Rook bij branden. Aanpassing berichtgeving op grond van Perceptieonderzoek](#), GGD Groningen, 2013.

Nationale ombudsman

[De asbestzomer van 2012. Over hysterie, bestuurlijk risico en horizontaal besturen.](#), rapport nummer 2012/198, 2012.

Neil N., Malmfors T. & Slovic P.

Intuitive toxicology: expert and lay judgments of chemical risks, *Toxicol. Pathol.* 1994 Mar-Apr; 22(2):198-201.

RIVM

[GGD-Richtlijn Risico-communicatie](#), 2006.

Siepel H. & Regtvoort F.

Risico- en crisiscommunicatie - succesfactoren in crisissituaties, 2015.

Slovic P.

The perception of risk, London Earthscan Publications, 2000.

Timmermans D.R.M.

The roles of experience and domain of expertise in using numerical and verbal probability terms in medical decisions, *Med. Decis. Making*, Apr-Jun;14(2):146-56, 1994.

Websites

Omgevingsdienst.nl (o.a. overzicht van alle omgevingsdiensten)

[Asbest op de website van de vereniging van woningcorporaties](#), Aedes

www.infomil.nl. Op deze website is een deel ingericht met [specifieke informatie over asbest](#)

[GGD/GHOR Nederland over asbest](#)

[Brandweer Nederland over asbest](#)

[Landelijke politie over milieudelicten](#)

[De VNG \(Vereniging van Nederlandse gemeenten\) over asbest](#)

[Ascert](#) (Stichting Certificatie Asbest)

De [Rijksoverheid heeft een dossier asbest](#) met verwijzingen naar alle gerelateerde partijen.

Wet en regelgeving

[Bouwbesluit 2012](#) en de [Nota van toelichting](#)

[Asbestverwijderingsbesluit 2005](#)

[Wet veiligheidsregio's](#)

[Wet publieke gezondheid](#)

[Woningwet](#)

[Bouwbesluit 2012](#)

[Wet bodembescherming](#)

[Wet milieubeheer](#)

[Arbeidsomstandighedenwet](#) en het [Arbeidsomstandighedenbesluit](#)

[Certificatieschema SC-530](#) en [Certificatieschema SC-540](#)

[NEN 2990:2012](#) en [NEN 2991:2015](#)

Bijlage 5: Projectgroep

De Handreiking aanpak asbestincidenten kwam tot stand met medewerking van (in alfabetische volgorde):

Deelnemer	Functie en organisatie
Arjan Droog	Inspecteur Bouw- en Woningtoezicht Gemeente Westland
Martina Duyvis	Onderzoeker Instituut Fysieke Veiligheid
Jolanda Gerrits	Projectleider, Instituut Fysieke Veiligheid (« 9 september 2016)
Frans Greven	Toxicoloog en communicatieadviseur
Kees van der Griend	Coördinator ROV/Bouw- en Woningtoezicht Gemeente Westland
Arlen Grooten	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek
Casparus Hensen	Teamleider toezicht en handhaving Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
Manon Oude Wolbers	Vakgroepdecaan IBGS Brandweeracademie IFV (review werkversie)
Mariëtte Hilhorst	Milieuspecialist Politie Midden Nederland
Henk Jans	Voorzitter GAGS-Platform, zelfstandig adviseur
Oscar Koebrugge	Projectleider Instituut Fysieke Veiligheid
Ingrid Links	Milieugezondheidskundige GGD Gelderland-Zuid / Adviseur Gezondheid en Milieu Centrum veiligheid van het RIVM
Jetty Middelkoop	Adviseur Gevaarlijke Stoffen Veiligheids- regio Amsterdam-Amstelland
Stephan Schouten	Secretaris projectgroep Instituut Fysieke Veiligheid
Nienke Smith	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Jan Tempelman	Adviesbureau Jan Tempelman, zelfstandig asbestdeskundige
Pieter van der Torn	Arts, Lid GAGS-platform Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond
Louis van Wijk	Adviseur crisisbeheersing en OvD-Bz Gemeente Bodegraven-Reeuwijk
Gerard Zomer (voorzitter in realisatiefase)	Voorzitter vakgroep IBGS Brandweer Nederland

VERVALLEN

Instituut Fysieke Veiligheid
Expertisecentrum
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.ifv.nl
info@ifv.nl
026 355 24 00